

**UCHWAŁA NR XXXVI/214/17  
RADY MIEJSKIEJ JABŁONOWA POMORSKIEGO**

z dnia 28 września 2017 r.

**w sprawie przyjęcia aktualizacji  
„Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 446 z późn.zm.), uchwala się, co następuje:

**§ 1.** Przyjmuje się aktualizację „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025” w związku z rozszerzeniem listy celów operacyjnych, kierunków działania oraz ujednoczeniem nazw oraz terminów przedsięwzięć.

**§ 2.** „Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025” otrzymuje brzmienie jak w załączniku do niniejszej uchwały.

**§ 3.** Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

**§ 4.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady  
Miejskiej

**Krzysztof Kamiński**

Załącznik do uchwały Nr XXXVI/214/17  
Rady Miejskiej Jabłonowa Pomorskiego  
z dnia 28 września 2017 r.

# Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025



**2017**

## Spis treści

<b>1. WSTĘP .....</b>	<b>3</b>
<b>1.1. PRZESŁANKI UZASADNIAJĄCE OPRACOWANIE STRATEGII.....</b>	<b>3</b>
<b>1.2. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII.....</b>	<b>3</b>
<b>1.3. PROCES BUDOWY STRATEGII.....</b>	<b>4</b>
<b>2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ.....</b>	<b>5</b>
<b>2.1. POŁOŻENIE GMINY I POWIERZCHNIA .....</b>	<b>5</b>
<b>2.2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA.....</b>	<b>7</b>
<b>2.3. GOSPODARKA I RYNEK PRACY .....</b>	<b>11</b>
<b>2.4. OCHRONA ZDROWIA.....</b>	<b>15</b>
<b>2.5. POMOC SPOŁECZNA .....</b>	<b>16</b>
<b>2.6. EDUKACJA.....</b>	<b>18</b>
<b>2.7. KULTURA I SPORT .....</b>	<b>20</b>
<b>2.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA .....</b>	<b>26</b>
<b>2.9. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE .....</b>	<b>32</b>
<b>2.10. ZASOBY FINANSOWE GMINY.....</b>	<b>34</b>
<b>3. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW I POTRZEB ROZWOJOWYCH GMINY.....</b>	<b>35</b>
<b>3.1. RAPORT Z BADAŃ ANKIETOWYCH .....</b>	<b>35</b>
<b>3.2. ANALIZA PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW ROZWOJOWYCH MIASTA I GMINY JABŁONOWO POMORSKIE.....</b>	<b>42</b>
<b>3.3. ANALIZA SWOT .....</b>	<b>51</b>
<b>3.4. WIZJA I MISJA.....</b>	<b>55</b>
<b>4. PLAN OPERACYJNY.....</b>	<b>56</b>
<b>5. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANOWANIA STRATEGICZNEGO .....</b>	<b>65</b>
<b>6. SYSTEM WDRAŻANIA, SPOSOBY MONITOROWANIA I EWALUACJI STRATEGII .....</b>	<b>71</b>
<b>6.1. WDRAŻANIE STRATEGII .....</b>	<b>71</b>
<b>6.2. MONITORING I EWALUACJA - WSKAŹNIKI.....</b>	<b>72</b>
<b>7. SPIS TABEL, WYKRESÓW I MAP.....</b>	<b>75</b>

## 1. Wstęp

### 1.1. Przesłanki uzasadniające opracowanie Strategii

Strategia rozwoju, jako instrument podnoszenia konkurencyjności lokalnej jednostki terytorialnej, stanowi kompleksową, perspektywiczną koncepcję określającą cele rozwoju oraz warunki, zasady i etapy ich osiągnięcia. Strategia rozwoju jest nadrzędnym instrumentem zarządzania rozwojem lokalnym i podstawą długookresowej, lokalnej polityki społeczno-gospodarczej.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w kompetencjach realizowanych przez władze gminy.

Respektując obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce (tzw. nowy paradygmat rozwoju regionalnego) oraz wyzwania, przed jakimi stoi Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie, Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty gminnej. Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi. Opracowanie strategii rozwoju gminy nie jest wymogiem ustawowym, jednak wynika z konieczności średniookresowego, uporządkowanego, wskazania kierunków rozwoju. Ponadto Strategia ułatwia późniejszy proces pozyskiwania środków zewnętrznych, niezbędnych na realizację zaplanowanych działań i projektów, w szczególności środków UE.

Przesłanki zewnętrzne to długookresowe i średniookresowe nowe strategiczne dokumenty krajowe oraz programowe Unii Europejskiej na perspektywę 2014-2020 oraz nowa strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020. Główną przesłanką merytoryczną jest określenie kierunków rozwoju gminy, uwzględniających osiągnięty, aktualny stan, a przede wszystkim potrzeby i aspiracje mieszkańców gminy na najbliższe lata. Mając powyższe na uwadze uznano za zasadne i niezbędne opracowanie Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025.

### 1.2. Podstawowe założenia Strategii

Strategia powinna uwzględniać poniższe uwarunkowania i być opracowana w oparciu o następujące założenia:

- odnosić się do krajowego systemu prawnego, szczególnie z zakresu planowania strategicznego i przestrzennego;
- odnosić się do dokumentów planowania strategicznego i przestrzennego samorządu województwa kujawsko-pomorskiego, w szczególności do strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020 i planu zagospodarowania

przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego;

- odnosić się do dokumentów programowych Unii Europejskiej na lata 2014-2020;
- określać diagnozę sytuacji społecznej i gospodarczej gminy;
- zidentyfikować problemy warunkujące dalszy rozwój gminy;
- określić wyzwania lokalnej polityki rozwoju;
- zidentyfikować wizję i misję rozwoju;
- określić priorytety, cele rozwoju gminy;
- wskazać planowane przedsięwzięcia.

Strategia zostanie uszczegółowiona w formie wieloletniego planu inwestycyjnego odnośnie zadań inwestycyjnych.

### 1.3. Proces budowy strategii

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025 powstawała w wyniku połączenia metody eksperckiej z szeroko pojętymi konsultacjami. Planowanie zrównoważonego rozwoju wymaga określenia istniejących walorów oraz problemów w różnych aspektach tematycznych: życia społecznego, gospodarki, środowiska, infrastruktury. W celu stworzenia pełnego obrazu sytuacji w gminie niezbędne były informacje bezpośrednio uzyskane od mieszkańców gminy. Udział społeczeństwa w tworzeniu strategii następował w poniższych etapach:

1) **Przeprowadzenie ankiety konsultacyjnej** – adresatami ankiety byli mieszkańcy Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Badanie ankietowe mało posłużyć zdiagnozowaniu stanu spraw społecznych, gospodarczych, infrastrukturalnych i środowiskowych w gminie, a także określeniu najważniejszych problemów, walorów i pożądaných kierunków rozwoju. Respondenci mieli możliwość zaproponowania inwestycji i projektów, których realizacja miałaby pozytywny wpływ na rozwój gminy. Ankiety można było pobrać drogą elektroniczną lub osobiście w budynku Urzędu Miasta i Gminy w Jabłonowie Pomorskim.

2) **Spotkanie warsztatowo/konsultacyjne** – dnia 12.05.2015 r. odbyło się spotkanie z osobami zaproszonymi do udziału w pracach nad strategią. Podczas spotkania dokonano prezentacji założeń strategii, zaprezentowano również wyniki badań ankietowych, analizę mocnych i słabych stron oraz propozycje przedsięwzięć.

3) **Konsultacje społeczne** – konsultacje społeczne dokumentu trwały od 25.05.2015 r. do 15.06.2015 r. Projekt strategii był umieszczony na stronie internetowej [www.jablonowopomorskie.pl](http://www.jablonowopomorskie.pl) oraz udostępniony do wglądu w wersji papierowej w Urzędzie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie, w pok. nr 21. Celem konsultacji było poznanie uwag i opinii społeczności lokalnej na temat zaproponowanych propozycji i rozwiązań zawartych w dokumencie.

Prace nad strategią zostały zwieńczone przeprowadzeniem oceny oddziaływania na środowisko oraz przyjęciem strategii przez Radę Miejską w Jabłonowie Pomorskim.

## 2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej

### 2.1. Położenie gminy i powierzchnia

Jabłonowo Pomorskie to gmina miejsko-wiejska położona w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie brodnickim. Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie sąsiadują z gminą Biskupiec należącą do województwa warmińsko-mazurskiego oraz z następującymi gminami województwa kujawsko-pomorskiego: Świecie nad Osą (powiat grudziądzki), Książki (powiat wąbrzeski), Bobrowo (powiat brodnicki) i Zbiczno (powiat brodnicki).

Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie administracyjnie dzieli się na miasto Jabłonowo Pomorskie i 16 jednostek pomocniczych (sołectw), stanowiących obszary wiejskie. Miasto Jabłonowo Pomorskie pełni funkcję lokalnego centrum administracyjno-usługowego, w którym mieści się Urząd Miasta i Gminy. Tutaj również skoncentrowane są usługi publiczne – ochrona zdrowia, szkolnictwo, kultura.

#### Mapa 1. Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie na tle powiatu brodnickiego.



Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://mapa.brodnica.com.pl/>

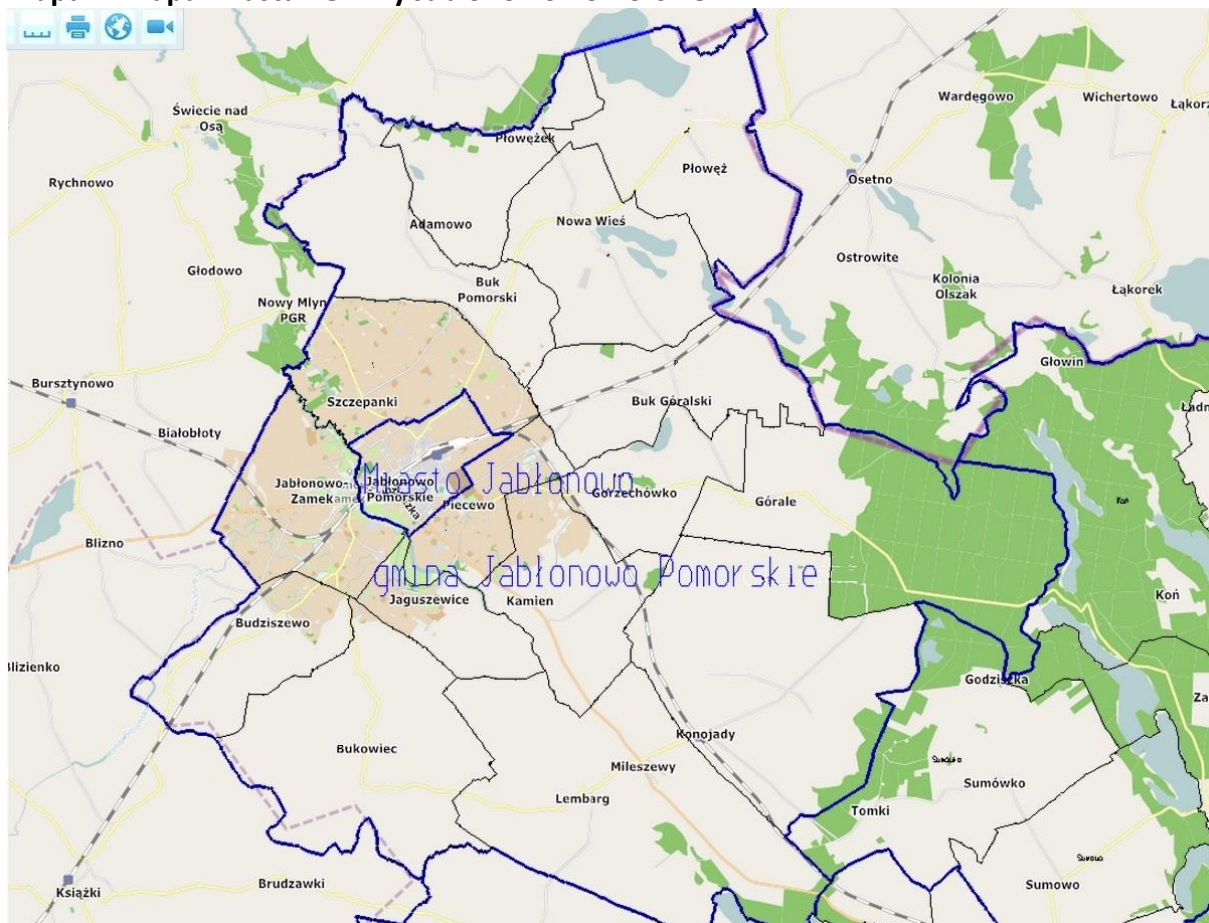
Powierzchnia gminy wynosi 134 km<sup>2</sup>, z czego na miasto przypada 3,28 km<sup>2</sup>. Miasto Jabłonowo Pomorskie położone jest w odległości 66 km od Torunia i 195 km od Warszawy.

Odległość do ośrodka powiatowego w Brodnicy wynosi 23 km. W skład Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wchodzi następujące miejscowości:

1. Jabłonowo Pomorskie (miasto);
2. Adamowo;
3. Budziszewo;
4. Buk Góralski;
5. Buk Pomorski;
6. Bukowiec;
7. Gorzechówko;
8. Górale;
9. Jabłonowo - Zamek;
10. Kamień;
11. Konojady;
12. Lembarg;
13. Mileszewy;
14. Nowa Wieś;
15. Piecewo;
16. Płowęż;
17. Szczepanki.

Poza wymienionymi sołectwami na terenie gminy występują dwie wsie niesołeckie Jaguszewice i Płowężek.

#### Mapa 2. Mapa Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.



Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie

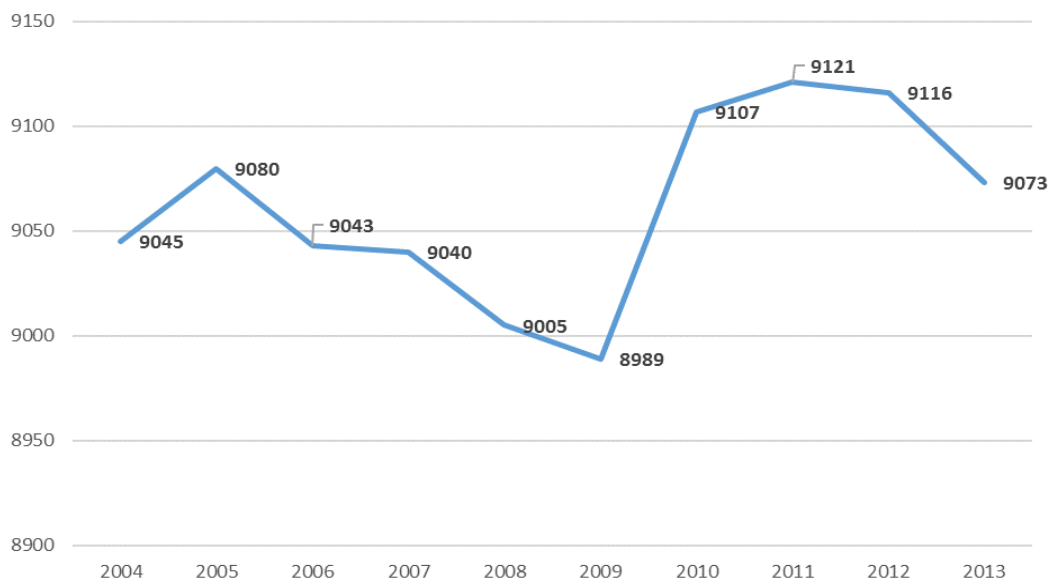
## 2.2. Sytuacja demograficzna

### • Liczba ludności

Liczba mieszkańców Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na koniec 2013 r. wynosiła 9073 osoby. Analiza liczby mieszkańców wykazała, że największy odsetek ludności – 57,9% zamieszkiwał na obszarze wiejskim gminy (5249 mieszkańców), zaś 42,1% w mieście Jabłonowo Pomorskie (3824 mieszkańców). Na tle powiatu brodnickiego Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie zajmuje drugie miejsce pod względem liczby ludności (zaraz po gminie miejskiej Brodnica) i także drugie miejsce pod względem zajmowanej powierzchni (zaraz po gminie Bobrowo).

Na przestrzeni ostatniej dekady liczba ludności podlegała niewielkim zmianom, wzrosła o 28 osób. Na początku badanego okresu liczba ludności systematycznie malała, aż do roku 2009. Od 2009 roku do 2012 r. zauważa się wzrost liczby mieszkańców, aktualnie odnotowuje się ponownie spadek.

**Wykres 1. Liczba ludności w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie w latach 2004-2013.**



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Na przestrzeni 10 lat liczba ludności wzrasta w mieście Jabłonowo Pomorskie o 179 osób (4,9%). Tereny wiejskiej charakteryzują się ujemną dynamiką przyrostu liczby ludności, ubyło 151 osób (-2,8%).

**Tabela 1. Zmiana liczby ludności na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.**

Wyszczególnienie	Liczba ludności w 2004 r	Liczba ludności w 2013 r.	Dynamika 2004-2013
Jabłonowo Pomorskie - miasto	3645	3824	179 (4,9%)
Jabłonowo Pomorskie - obszar wiejski	5400	5249	-151 (-2,8%)
<b>Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie ogółem</b>	<b>9045</b>	<b>9073</b>	<b>28 (0,3%)</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

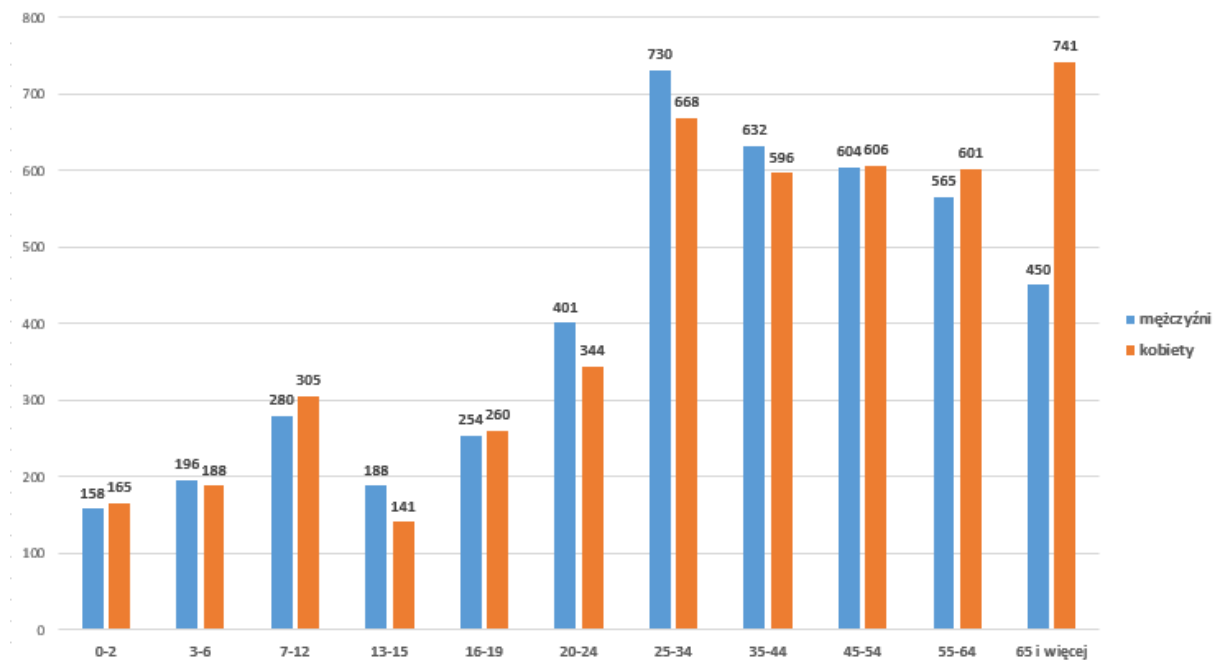


Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie charakteryzuje się stosunkowo niską gęstością zaludnienia – 67 osób/km<sup>2</sup> (średnia dla powiatu wynosi 75 osób/km<sup>2</sup>, średnia wojewódzka jest znacznie wyższa i wynosi 117 osób/km<sup>2</sup>). Najwyższą gęstością zaludnienia charakteryzuje się miasto Jabłonowo Pomorskie (1141 osób/km<sup>2</sup>), na obszarach wiejskich zamieszkuje 40 osób na km<sup>2</sup>.

- **Struktura ludności wg wieku i płci**

Analiza struktury ludności Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie ze względu na płeć wykazała, że teren zamieszkuje 4458 mężczyzn (49,1%) i 4615 kobiet (50,9%). W mieście Jabłonowo Pomorskie przeważa liczba kobiet (52,3%), na obszarach wiejskich przewagę stanowią mężczyźni 50,2%. Współczynnik feminizacji dla Miasta i Gminy wynosi ogółem 104 (dla obszaru miejskiego 110, dla wiejskiego 99). Biorąc pod uwagę rozkład płci w poszczególnych grupach wiekowych, należy stwierdzić, że nadwyżka mężczyzn występuje w przedziale wiekowym: 3-6, 13-15, 20-24, 25-34 i 34-44. W pozostałych grupach wiekowych przeważają kobiety.

**Wykres 2. Struktura płci i wieku ludności na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie w 2013 r.**



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie w 2013 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 20,5% ogółu ludności, w wieku produkcyjnym 63,1%, a w wieku poprodukcyjnym 16,4%. Wskaźniki te dla powiatu brodnickiego wynoszą odpowiednio: wiek przedprodukcyjny 20,8%, wiek produkcyjny 63,7%, wiek poprodukcyjny 15,5%. W stosunku do struktury ludności powiatu dane dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie są mniej korzystne. Na przestrzeni ostatnich lat zauważany jest stopniowy, sukcesywny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, zgodnie z ogólnopolskim trendem starzenia się społeczeństwa. Przede wszystkim wskaźnik ten

niekorzystnie kształtuje się w mieście Jabłonowo Pomorskie, gdzie udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł w ciągu 5 lat o 1,2%, zaś udział osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się o 2,8%.

**Tabela 2. Udział ludności wg grup ekonomicznych – stan na 31.12.**

Wyszczególnienie	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem					
	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	2009 rok	2013 rok	2009 rok	2013 rok	2009 rok	2013 rok
<b>Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie</b>	22,2	20,5	62,6	63,1	15,2	16,4
<i>- miasto Jabłonowo Pomorskie</i>	22,5	19,7	62,9	63,9	14,5	16,4
<i>- obszar wiejski</i>	22,0	21,1	62,3	62,5	15,7	16,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Wskaźnikiem obciążenia demograficznego definiowany jako liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 os. w wieku produkcyjnym wynosi 58,4. Wartość wskaźnika jest wyższa od średniej dla powiatu brodnickiego (57,1) oraz średniej dla województwa kujawsko pomorskiego, która wynosi 57. Szczególnie niekorzystanie wskaźnik obciążenia demograficznego kształtuje się na obszarach wiejskich Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie, gdzie wynosi 59,9%.

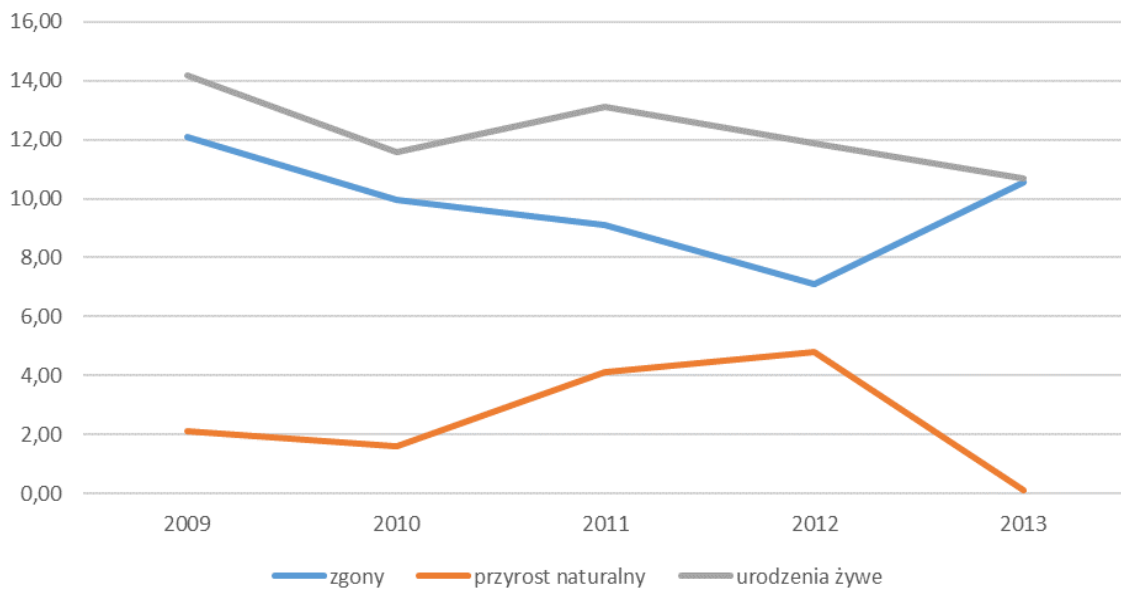
**Tabela 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego – stan na 31.12.2013 r.**

Wyszczególnienie	Wskaźnik obciążenia demograficznego
<b>Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie</b>	58,4
<i>- miasto Jabłonowo Pomorskie</i>	56,5
<i>- obszar wiejski</i>	59,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

- **Ruch naturalny i migracje**

Liczba mieszkańców uwarunkowana jest wielkością przyrostu naturalnego i saldem migracji. Przyrost naturalny w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie w 2013 r. był zerowy, co oznacza, że liczba urodzeń była identyczna jak liczba zgonów. Na przestrzeni 5 lat, zauważa się systematyczny spadek liczby urodzeń, a wzrost liczby zgonów.

**Wykres 2. Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Saldo migracji na pobyt stały w gminie jest ujemne. Saldo migracji gminnych wewnętrznych w 2013 r. wyniosło -31, zaś saldo migracji zagranicznych -8.

- **Prognozy demograficzne**

Z prognoz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że osoby starsze (w wieku 65 lat i więcej) w 2035 r. będą stanowiły ponad 23% ludności, co oznacza wzrost o około 10% w stosunku do roku 2007. Co ważne, odsetek osób będących w tzw. *czwartym wieku*, tj. mających 80 lat i więcej wyniesie w 2035 r. 7,2%, podczas gdy w 2007 r. kształtował się na poziomie 3%.

Prognozy ludności wskazują, że do roku 2035 liczba mieszkańców na terenie powiatu brodnickiego zmniejszy się o 7,1%. Najbardziej widoczny spadek będzie dostrzegać się w grupie mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, gdzie liczba mężczyzn zmniejszy się o 20%, a kobiet o 18%. Spadek liczebności odnotuje się także w grupie osób w wieku produkcyjnym. Powszechnie występujący trend „starzenia się” wyrażający się większym udziałem osób starszych w społeczeństwie wpłynie także na strukturę demograficzną Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Dynamika przyrostu osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2013-2035 wyniesie dla mężczyzn aż 75%, natomiast dla kobiet 32%.

Sytuacja demograficzna powinna wpłynąć na politykę społeczną oraz podejmowane działania m.in. w ramach niniejszej strategii. Z jednej strony w celu złagodzenia trendu należy inwestować w politykę prorodziną, np. poprzez poprawę dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom po urlopach macierzyńskich, rodzicielskich i wychowawczych, zaś z drugiej strony należy podjąć działania wspierające osoby starsze (kluby seniora, uniwersytety trzeciego wieku, domy rencisty, domy spokojnej starości).

## 2.3. Gospodarka i rynek pracy

### • Rolnictwo

Korzystne warunki glebowe, dobre warunki wodne i klimatyczne sprawiają, że gospodarka rolna gminy jest ciągle jej dominującą gałęzią. W dalszym ciągu w strukturze własności dominują gospodarstwa indywidualne o zróżnicowanym obszarze i potencjale rozwojowym. Umiarkowany klimat i łagodna rzeźba terenu sprzyjają zarówno uprawom roślinnym, jak i hodowli zwierząt.

Na obszarze gminy dominującą formą jest rolnictwo indywidualne. Struktura agrarna charakteryzuje się umiarkowanym rozdrobnieniem, gospodarstwa o powierzchni pow. 10 ha stanowią ponad 46% ogółu. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku w gminie funkcjonuje 562 gospodarstw rolnych, w tym 560 gospodarstw indywidualnych.

Obecnie 8,5% gospodarstw zajmują te najmniejsze do 1 ha włącznie, natomiast gospodarstwa od 1 do 5 ha stanowią 28,8%, od 5-10 ha – 16,5%, podobnie gospodarstwa od 10-15 ha (14,6%). Najliczniejszą grupę stanowią gospodarstwa duże pow. 15 ha – 31,5%.

**Tabela 4. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych**

Wyszczególnienie	ogółem	do 1 ha włącznie	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15 ha i więcej
Liczba gospodarstw rolnych	562 (100%)	48 (8,5%)	162 (28,8%)	93 (16,5%)	82 (14,6%)	177 (31,5%)

Źródło: Dane GUS z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010r.

Zwarte kompleksy gleb wysokich klas bonitacyjnych determinują rozwój wysokotowarowego rolnictwa, które pozwala na uprawę zbóż oraz roślin przemysłowych. Pod względem wartości rolniczej największą powierzchnię zajmują gleby III klasy bonitacyjnej, które zajmują 50% użytków rolnych oraz IV klasy bonitacyjnej, które zajmują 42% powierzchni. Gleby V i VI klasy zajmują 8% powierzchni użytków rolnych.

Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 roku na terenie gminy występują:

- Grunty pod zasiewami – ogółem 8211,98 ha, w tym: zboża – 5381,22 ha, rzepak – 1306,31 ha, buraki – 259,39 ha, ziemniaki – 110,18 ha.
- Bydło ogółem: 6 014 szt., w tym krowy – 2 315 szt.,
- Trzoda chlewna - ogółem 27 345 szt.,
- Konie – 65 szt.,
- Ciągniki rolnicze – 784 szt.

W uprawach polowych dominują zboża. W produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej, dzięki temu gmina odrywa duże znaczenie w produkcji żywności na terenie województwa. Ze względu na dobry stan środowiska, obszar ma predyspozycje do rozwoju rolnictwa, w tym produkcji żywności ekologicznej. Przemawia również za tym dobry stan

środowiska przyrodniczego na terenie powiatu. Ze względu na brak dużych przedsiębiorstw przemysłowych powietrze na terenie powiatu ma niską zawartość pyłów i gazów.

- **Podmioty gospodarcze**

W 2013 roku na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie w rejestrze REGON zarejestrowanych było 590 podmiotów gospodarczych, w tym w sektorze prywatnym funkcjonowało 565 podmiotów, a w sektorze publicznym – 25 podmiotów. Statystyka wskazuje, że liczba podmiotów gospodarczych na przestrzeni ostatnich lat nieznacznie maleje.

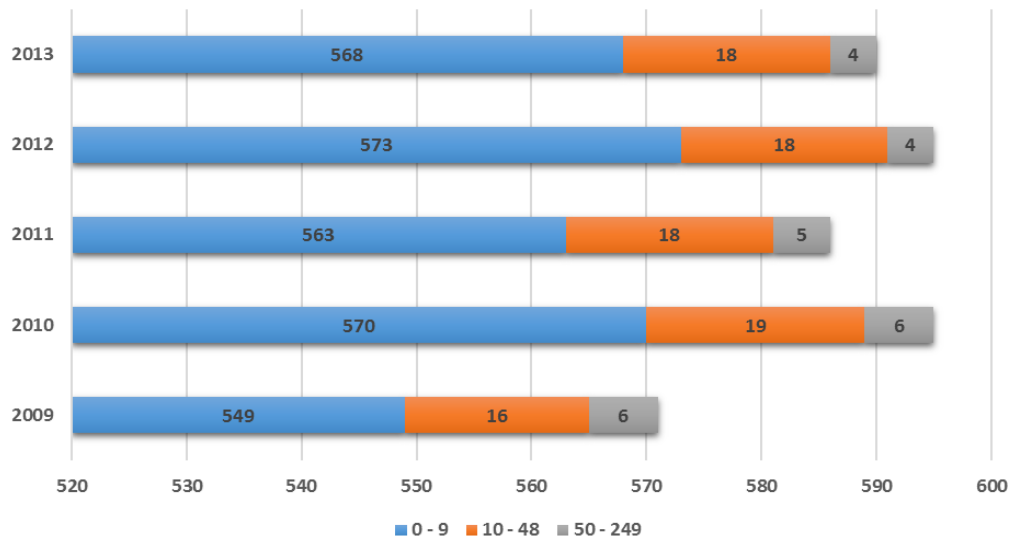
Rozwój przedsiębiorczości Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wygląda niekorzystnie na tle powiatu, województwa i kraju. Wskaźnik liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Jabłonowie Pomorskim jest ujemny i wynosi -0,5%. Zarówno dla powiatu brodnickiego, jak i województwa i kraju wskaźnik ten jest dodatni i kształtuje się w okolicach 5%.

**Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na tle powiatu, województwa i kraju.**

Jednostka terytorialna	Ogólna liczba				Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		
	2010	2013	Zmiana ilościowa	Zmiana %	2010	2013	Zmiana %
Jabłonowo Pomorskie	595	590	-5	-0,8%	103,5	103,0	-0,5%
Powiat Brodnicki	5 305	5 576	271	5,1%	107,1	112,2	4,8%
Województwo kujawsko-pomorskie	186 007	191 252	5 245	2,8%	137,1	143,5	4,7%
Polska	3 909 802	4 070 259	160 457	4,1%	157,5	166,7	5,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

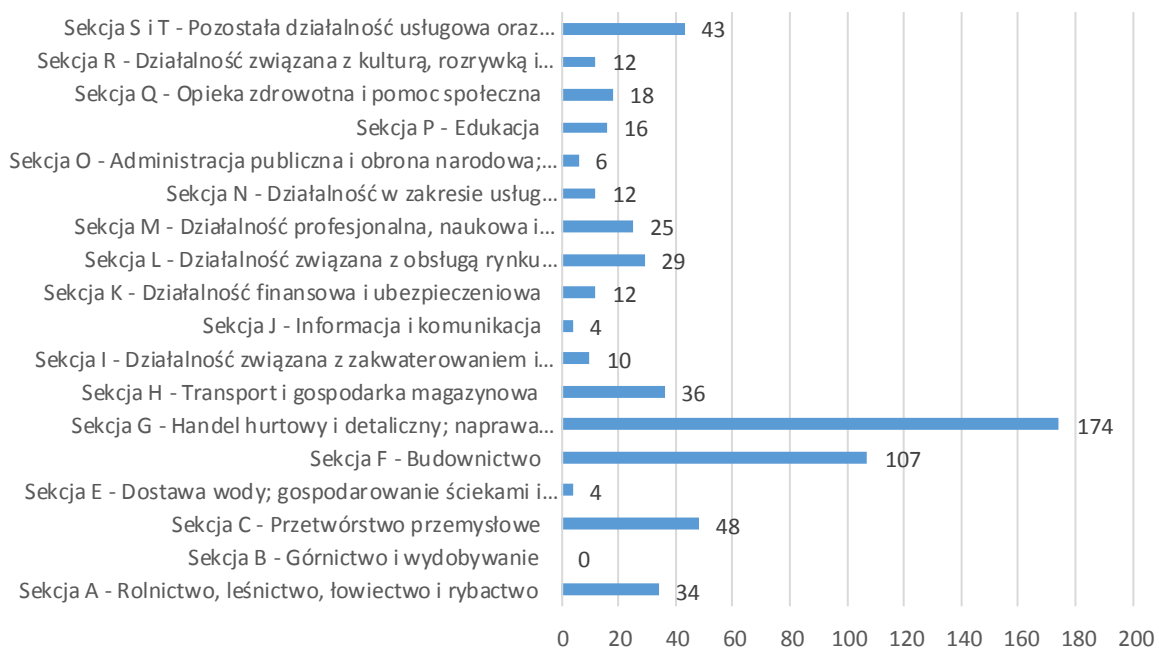
Zdecydowana większość firm na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób – ich liczba wynosi 568 (stanowią ponad 96% wszystkich firm powiatu). Zauważalnym zjawiskiem jest wzrost liczby małych przedsiębiorstw (zatrudniających od 10 do 49 osób), w 2009 r. było ich 16, zaś w 2013 już 18. Przedsiębiorstwa zatrudniające od 50-249 osób, tj. średnie przedsiębiorstwa ulegają likwidacji, w 2013 r. działały tylko 4 duże przedsiębiorstwa.

**Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarczych wg wielkości przedsiębiorstwa – stan na 31.12.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Biorąc pod uwagę strukturę przedsiębiorstw powiatu z sektora prywatnego w 2013 r. według form prawnych aż 459 firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Do pozostałych przedsiębiorstw powiatu zalicza się: 16 spółek handlowych, 1 spółka handlowa z udziałem kapitału zagranicznego, 11 spółdzielni, 15 stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Najwięcej podmiotów gospodarczych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie zarejestrowanych jest w sektorze handlu (wraz z naprawą pojazdów) – 174 i w budownictwie – 107, następnie przetwórstwo przemysłowe – 48. Poniższy wykres prezentuje liczbę podmiotów gospodarczych według sekcji PKD.

**Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD – stan na 31.12.2013 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Rolniczy charakter gminy powoduje, że na obszarze gminy nie funkcjonuje wiele podmiotów prowadzących działalność pozarolniczą. Dominują przedsiębiorstwa usługowe działające w branży transportowej, budowlanej i remontowej. Formą prowadzonej działalności są najczęściej małe warsztaty i obiekty drobnej wytwórczości. Dużo jest również podmiotów prowadzących działalność handlową.

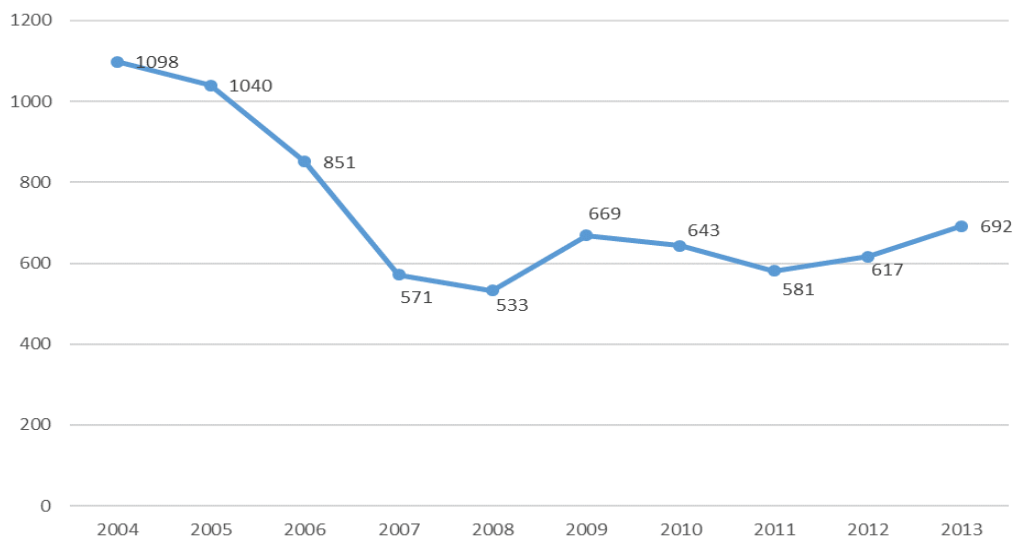
Do największych przedsiębiorstw na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie należą:

- AGROCOMEX – przetwórstwo mleka,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „BO-RO” WILARY – mleczarnia.

- **Bezrobocie**

W 2013 r. liczba osób bezrobotnych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wyniosła 692 osoby. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat liczba osób bezrobotnych spadała. Od 2011 r. utrzymuje się stały i systematyczny wzrost bezrobocia. Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie jest obszarem zagrożonym wysokim bezrobociem.

**Wykres 5. Liczba osób bezrobotnych – stan na 31.12.**



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Liczba osób bezrobotnych zamieszkujących gminę wyniosła 692, co stanowi 12,1% w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym. W porównaniu ze wskaźnikiem dla powiatu brodnickiego (9%), sytuacja na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wygląda bardzo niekorzystnie. W grupie mieszkańców pozostających bez pracy kobiety stanowią 58%. Biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy, przeważały osoby posiadające status bezrobotnego przez okres poniżej roku (69%). Analizując strukturę bezrobotnych pod kątem wykształcenia, można zauważyć, że osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym stanowiły w 2013 r. aż 67% wszystkich mieszkańców Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie pozostających bez pracy.

**Tabela 8. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2013 r.**

Jednostka terytorialna	Liczba osób bezrobotnych			Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy		Bezrobotni wg wykształcenia					Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
	ogółem	mężczyźni	kobiety	do 1 roku	pow. 1 roku	wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej	
Jabłonowo Pomorskie	692	291	401	480	212	38	120	67	202	265	12,1%
Powiat Brodnicki	4 822	1 913	2 909	3 266	1 556	374	938	508	1 491	1 511	9,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

W analizach przeprowadzonych przez PUP w Brodnicy sklasyfikowano zawody deficytowe, nadwyżkowe oraz zrównoważone. Zawodami deficytowymi czyli takimi, na które przedsiębiorcy zgłaszali największe zapotrzebowanie w I półroczu 2014 r. były m. in.: pomoc kuchenna, kierowca operator wózka widłowego oraz barman. Ze znalezieniem pracy problemy miały osoby wykonujące zawód ślusarza, rolnika czy kasjera handlowego, gdyż na rynku wystąpił zbyt mały popyt pracodawców na osoby działające w tych dziedzinach. Analiza zawodów deficytowych występujących na terenie powiatu brodnickiego pozwala określić potrzeby pracodawców w zakresie kwalifikacji pracowników i kształcenia zawodowego. Nabywanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zarówno przez osoby uczące się jak i bezrobotne powinno koncentrować się w obszarach zawodów, na które występuje największy popyt ze strony lokalnych przedsiębiorców.

#### 2.4. Ochrona zdrowia

Liczba ludności przypadających na 1 aptekę ogólnodostępną w 2013 roku równała się 4537. Średnia dla województwa jest zdecydowanie niższa, wynosi 3608. Placówki apteczne zlokalizowane są na terenie miasta.

Na terenie gminy funkcjonują 3 przychodnie. Porady w zakresie ambulatoryjnej pomocy w 2013 r. wyniosły 46053, zaś porady ogólnodostępne – 46592.

**Tabela 5. Charakterystyka opieki zdrowotnej.**

Jednostka terytorialna	Przychodnie ogółem	Porady w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	Porady ogólnodostępne razem - porady POZ i lekarza rodzinnego
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	3	46053	46592

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS oraz danych Urzędu Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Podstawowe usługi zdrowotne dostępne są dla mieszkańców w oparciu o placówki ochrony zdrowia finansowane na podstawie kontraktów z NFZ. Ponadto w Jabłonowie Pomorskim w ramach prywatnej praktyki lekarskiej mieszkańcy mogą korzystać z usług lekarzy internistów i stomatologów. Usługi leczenia zamkniętego oraz specjalistyczne porady lekarskie dostępne są w Powiatowym Szpitalu w Brodnicy.



## 2.5. Pomoc społeczna

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców gminy jest skala pomocy społecznej świadczonej dla jej mieszkańców. Pomoc społeczna w gminie wykonywana jest poprzez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jabłonowie Pomorskim. Bezpośrednie wsparcie socjalne udzielane jest najczęściej rodzinom wielodzietnym, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętym bezrobociem oraz właścicielom gospodarstw rolnych o małej powierzchni i słabej klasie użytkowanych gruntów. Pomoc kierowana jest również do rodzin patologicznych, osób nieporadnych życiowo, ludzi starych czy przewlekle chorych. Uzupełnieniem działań gminy jest wsparcie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy.

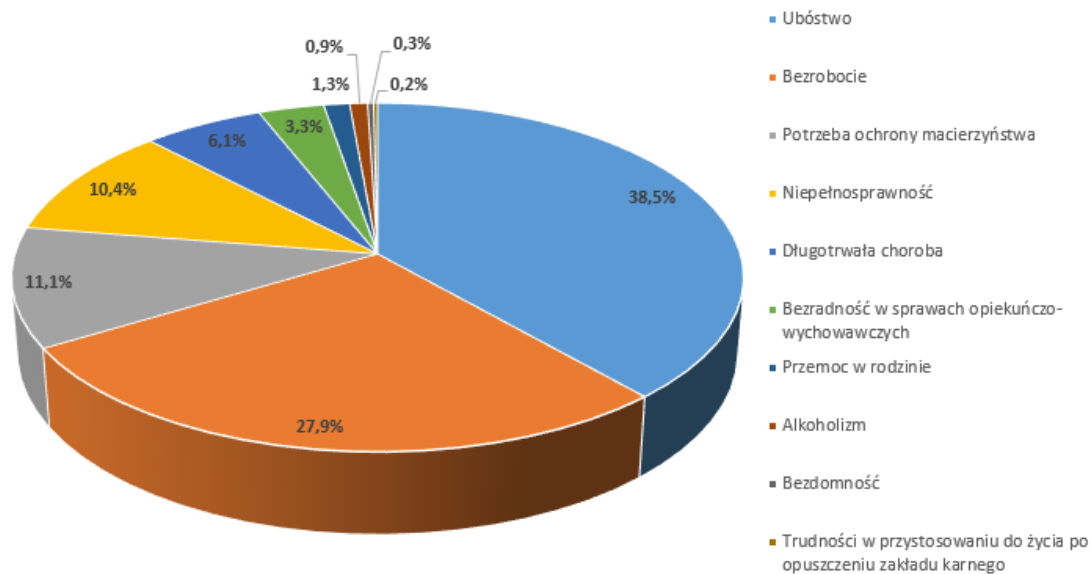
Z danych GUS widać, że na przestrzeni ostatnich lat maleje liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej zarówno w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie, jak i całym powiecie brodnickim. Analizując liczbę osób korzystających z tego typu wsparcia w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców, aż 17% mieszkańców korzysta z pomocy społecznej. W powiecie średnia ta jest niższa i wynosi 14%.

**Tabela 6. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej. – stan na 31.12.**

Jednostka terytorialna	2010		2014		Odsetek osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Gminy
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	512	1 811	487	1 574	17%
Powiat Brodnicki	3 308	10 941	3 188	9 626	14%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS oraz danych GUS.

Dominującym czynnikiem przyznawania pomocy społecznej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest ubóstwo (38,5%) i bezrobocie (27,9%). Kolejne, najczęściej występujące to: potrzeba ochrony macierzyństwa (11,1%), niepełnosprawność (10,4%), długotrwała choroba (6,1%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (3,3%).

**Tabela 7.** Przyczyny korzystania z pomocy społecznej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych M-GOPS oraz danych GUS.

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie funkcjonuje 9 rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, w których przebywa 17 dzieci. Ponadto opiekę nad dziećmi zapewnia także Rodzinny Dom Dziecka w Jabłonowie Pomorskim, który jest całodobową placówką opiekuńczo – wychowawczą typu rodzinnego, utworzoną w 2008 roku.

**Tabela 8.** Rodzinna piecza zastępcza i placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	Liczba dzieci w rodzinach	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży	Liczba dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	9	17	1	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Brodnicy w 2014 r. wydał 171 orzeczeń o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności dla mieszkańców Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Oprócz zinstytucjonalizowanych form wsparcia prowadzonych przez instytucje publiczne, na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie działalność w zakresie pomocy społecznej prowadzi także Zgromadzenie Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej. Zgromadzenie zamieszkuje Zamek Jabłonowski, stanowiący Dom Generalny sióstr założony przez błogostawioną Marię Karłowską. Siostry zakonne prowadzą działalność w zakresie

pracy wychowawczej nad dziewczętami moralnie zaniedbanymi i zagrożonymi, opieki nad samotnymi matkami i ich dziećmi, służby pielęgniarstwa, pracy parafialnej i rekolekcyjnej.

Istnieje zapotrzebowanie na działania i projekty systemowe przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, jak również szeroko rozumiane poradnictwo rodzinne. Wiele z projektów było realizowanych w ramach perspektywy unijnej 2007-2013, aktualnie podkreśla się potrzebę prowadzenia działań aktywizacyjno-szkoleniowych z wykorzystaniem stażu zawodowego w lokalnych firmach dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwale korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem zapotrzebowania na zawody deficytowe na lokalnym rynku pracy. Niezbędny jest rozwój usług socjalnych ukierunkowanych na organizację opieki domowej, poradnictwo, wsparcie prawne i socjalno-psychologiczne osób w wieku poprodukcyjnym, w związku ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa.

## 2.6. Edukacja

### • Edukacja przedszkolna

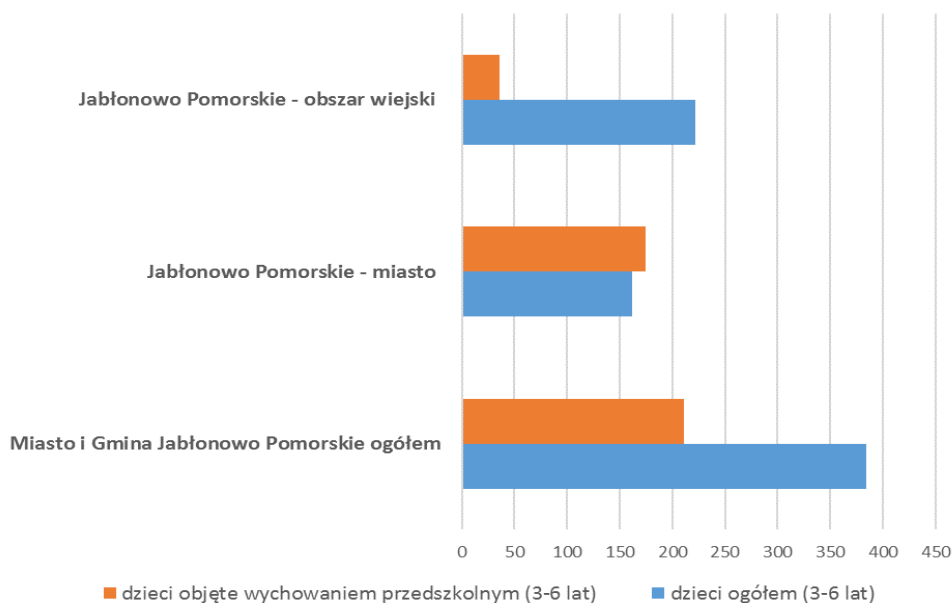
Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie upowszechnienie edukacji przedszkolnej jest na niskim poziomie. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (3-6 lat) wynosi jedynie 54,9%, wskaźnik dla powiatu brodnickiego wynosi 64,9%, zaś dla województwa kujawsko-pomorskiego 69,2%

**Tabela 9. Charakterystyka edukacji przedszkolnej – stan na 31.12.2013 r.**

Jednostka terytorialna	Liczba placówek wychowania przedszkolnego		Liczba miejsc w przedszk.	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym		Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszk. (3-6 lat)
	Przedszkola	Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych			Przedszkola	Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	1	2	175	384	175	36	54,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną w mieście Jabłonowo Pomorskie wynosi 108%. Na obszarach wiejskich sytuacja wygląda bardzo niekorzystnie, gdyż jedynie 16,2% dzieci w wieku 3-6 lat objętych jest wychowaniem przedszkolnym. Na terenie miasta działa Samorządowe Przedszkole w Jabłonowie Pomorskim, zaś oddziały przedszkolne znajdują się w Góralach i Płowężu.

**Wykres 6. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – stan na 31.12.2013 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Od 1 września 2015 r. prawo do korzystania z edukacji przedszkolnej będą miały wszystkie dzieci 4-letnie, zaś gmina będzie miała obowiązek przyjąć je do oddziałów przedszkolnych. Natomiast od 1 września 2017 r. prawo do korzystania z edukacji przedszkolnej będą miały wszystkie dzieci 3-letnie, które gmina także zobowiązana będzie przyjąć do oddziałów przedszkolnych.

W związku z powyższym niezbędna jest rozbudowa Przedszkola Samorządowego w Jabłonowie Pomorskim. Konieczne jest dostosowanie przedszkola do potrzeb lokalowych. Ponadto przedszkole nie dysponuje salą sportową, modernizacji wymaga również plac zabaw. Najważniejszą sprawą związaną z ruchem samochodowym jest brak bezpiecznego wjazdu/wyjazdu, a tym samym brak bezpieczeństwa dzieci. W związku z powyższym konieczne jest wykonanie drogi wjazdowej dla autobusu wraz z placem do zawracania w celu bezpieczeństwa wsiadających/wysiadających dzieci. Przebudowy wymaga także parking przy przedszkolu. Konieczna jest modernizacja placów zabaw w oddziałach przedszkolnych w Góralach i Płowężu, a także doposażenie tych oddziałów w meble oraz pomoce dydaktyczne.

- **Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne**

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie funkcjonują niżej wymienione placówki oświatowe:

- Szkoła Podstawowa w Płowężu;
- Szkoła Podstawowa w Jabłonowie Pomorskim;
- Szkoła Podstawowa w Góralach;
- Gimnazjum w Jabłonowie Pomorskim;
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Jabłonowie Pomorskim.

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie działają 3 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum. Do szkół podstawowych w 2013 r. uczęszczało 586 uczniów, do gimnazjum 313 uczniów. Na przestrzeni ostatnich 5 lat zauważa się spadek liczby uczniów.

**Tabela 15. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne.**

Jednostka terytorialna	Szkoly podstawowe			Liczba uczniow w szkołach podst.			Gimnazja			Liczba uczniow w gimnazjach		
	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	3	3	3	769	629	586	1	1	1	501	387	313

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ramach szkolnictwa ponadgimnazjalnego na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie działa Zespół Szkół w Jabłonowie Pomorskim, w skład którego wchodzi Liceum Ogólnokształcące, Technikum oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa.

Zgłoszono zapotrzebowanie na wszystkich poziomach kształcenia na poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych (technologii informacyjno-komunikacyjnych, nauk matematyczno-przyrodniczych i języków obcych, zajęcia z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej). Niezbędne jest podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli, bibliotekarzy. Poza tym potrzebne jest prowadzenie doradztwa zawodowego w ścisłej współpracy z pedagogiem szkolnym. Działania te powinny ukierunkować uczniów już na poziomie gimnazjum do wyboru odpowiedniego zawodu i kariery zawodowej z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy.

## 2.7. Kultura i sport

Na terenie gminy funkcjonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Jabłonowie Pomorskim, który pełni funkcję centrum kulturalnego. W Jabłonowie Pomorskim mieści się także Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna. Obiekty wymagają kompleksowej termomodernizacji, ze względu na wysoką energochłonność budynków i zastosowanie przestarzałych technologii.

Poniżej przedstawiono podstawowe dane statystyczne dot. liczby placówek kulturalnych w ostatnich latach oraz liczby osób korzystających.

**Tabela 10. Instytucje kulturalne gminy w latach 2009-2013 – stan na 31.12.**

Wyszczególnienie	J.m.	2009	2010	2011	2012	2013
<b>Biblioteki i filie ogółem</b>	ob.	3	3	3	3	3
<b>Czytelnicy w ciągu roku</b>	osoba	1731	1732	1723	1570	1516
<b>Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności</b>	osoba	193	190	189	172	167
<b>Kina stałe</b>	ob.	0	0	0	0	0
<b>Domy kultury</b>	ob.	1	1	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Najwięcej imprez w gminie realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, który organizuje festiwale, wystawy malarskie, wyjazdy na koncerty, gry uliczne. Przy ośrodku kultury działa chór „Lira”, natomiast przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej działa Klub Seniora, w którym odbywają się spotkania, warsztaty kulinarne i rękodzieła. W zakresie kultury działalność prowadzi także Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonowie Pomorskim wraz z filiami w Mileszewach i Konojadach. W miejscowościach wiejskich życie kulturalne toczy się wokół świetlic środowiskowych i świetlic wiejskich. Te instytucje są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych, np. dożynki, dni gminy, okolicznościowe festyny itp.

Na terenie gminy działa także Polski Związek Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych - Koło Terenowe. Na czele, powstałego w 1994 roku Koła stoi Roman Trendowski, członkami są byli więźniowie obozów hitlerowskich w Sztuthofie, Neuengamme, Potulicach, Dachau, Ravensbrück, Oświęcimiu, Smukałach, Toruniu, Jabłonowie Zamku oraz Dzieci Zamojszczyzny. Organizacja ta prowadzi spotkania edukacyjne z młodzieżą, uroczystości okolicznościowe i imprezy. Prężnie działa także Hufiec ZHP Jabłonowo Pomorskie im. hm. PL Jana Perszke.

W zakresie infrastruktury sportowej do największych obiektów należy Stadion przy ulicy Słonecznej w Jabłonowie Pomorskim, który powstał w 2007 r. Posiada sześciotorową bieżnię okólną wraz z boiskiem trawiastym. Do dyspozycji są także rozbiegi do skoków w dal i wzwyż oraz materac. Jest także koło rzutowe. Przy bieżni znajdują się trybuny na 1500 miejsc (835 miejsc siedzących). Na stadionie odbywają się mityngi o różnym zasięgu, mające na celu popularyzację sportu. Do najważniejszych organizacji sportowych należą LKS Naprzód Jabłonowo, który powstał w 1923 r. oraz LZS ROL.KO Konojady, który powstał w 2006 r.

Infrastruktura sportowa na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wymaga modernizacji. Remontu wymaga stadion przy ul. Słonecznej oraz przy ul. Urzędowej w Jabłonowie Pomorskim. Niezbędna jest też budowa sali sportowej oraz boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej w Jabłonowie Pomorskim. Poza tym w miejscowościach wiejskich: Lembarg, Mileszewy, Budziszewo, Buk Pomorski, Buk Góralski, Szczepanki i Górale brakuje boisk sportowych umożliwiający rozwój fizyczny dzieci i młodzieży.


- **Dziedzictwo kulturowe**


Jabłonowo Pomorskie położone jest nad rzeką Lutryną na Wysoczyźnie Chełmińskiej, powstało w wyniku połączenia ze sobą wsi: Jabłonowo i Sadlinki. W okresie średniowiecza były to wsie szlacheckie, osadzone na prawie chełmińskim. W zachowanych dokumentach wieś Jabłonowo wzmiankowana jest po raz pierwszy w 1222 roku jako Jabłowo, a wieś Sadlinki w 1403 roku jako: Cadel, Czadel, Schadel. W latach 1871 - 1899 na terenie wsi Sadlinki zbudowano węzeł kolejowy, co zadecydowało o rozwoju obu miejscowości. W 1954 roku w wyniku połączenia wsi ze stacją powstało osiedle, które w 1962 roku uzyskało prawa miejskie jako Jabłonowo. Przez ponad siedem wieków obszar obecnego miasta zajmowały dwie odrębne wsie, co znalazło swoje odzwierciedlenie w kształtującej się zabudowie,

nietyposwej dla układow mijskich. Jak wynika z planu Schroettera (1796-1802) Jabłonowo i Sadlinki były wioskami w typie ulicówki, z zabudową rozwijającą się wzdłuż dróg: Grudziądz – Jabłonowo – Brodnica i Radzyń – Sadlinki – Nowe Miasto Lubawskie. Stan taki utrzymywał się do drugiej połowy XIX wieku, kiedy to na terenie wsi Sadlinki zbudowano węzeł kolejowy. Nastąpił wówczas rozwój obu miejscowości dostosowany do nowo wprowadzonej funkcji - obsługi kolei. Jabłonowo Pomorskie dzięki swojej bogatej historii posiada cenne dziedzictwo kulturowe.

Poniżej znajduje się zestawienie obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

**Tabela 11. Opis miejscowości wraz z posiadanymi zabytkami nieruchomymi.**

Miejscowość	Zabytek
Górale	<p>Kościół parafialny p.w. św. Marcina, poch. z 1723-24 r - parafia p.w. św. Marcina Biskupa z Tours erygowana została zaraz po lokacji. Dokumenty wskazują, że od XVI w. do 1913 r. była filią parafii w Lembargu. Wojna polsko-krzyżacka w 1414 r. (tzw. „wojna głodowa”) doprowadziła wieś do ruiny. Obecna drewniana świątynia zbudowana została na miejscu poprzedniej, też drewnianej w latach 1723 - 1724. Odnowiana była w 1825, 1877 i w 1904 r. Wyposażenie wnętrza pochodzi z XVIII w. i epok późniejszych.</p>  <p style="text-align: center;">Górale. Drewniany kościół. fot. A. Urbański</p>
Jabłonowo Zamek	<p>Jest to osada na lewym brzegu rzeczki Lutryny, około 1 km na zachód od Jabłonowa Pomorskiego. Najstarsze ślady osadnictwa związane są z grodziskiem wykorzystywanym, zdaniem archeologów, w połowie XII w. oraz pod koniec epoki średniowiecza. Do obiektu przylega obecnie cmentarz parafialny. Najstarszy zapis, w którym wymieniona jest nazwa miejscowości (Jablovo) pochodzi z 1222 r. Majątek jabłonowski często zmieniał właścicieli. W 1832 r. poddany został licytacji i znalazł się w rękach Marianny Karwatowej. Jej córka, Otolia, w 1835 r. wyszła za Stefana</p>  <p style="text-align: center;">Jabłonowo-Zamek. Wieża neogotyckiego kościoła św. Wojciecha. fot. Włodzimierz Bykowski</p>

	<p>Narzymskiego. Narzyscy wybudowali na wyniosłym wzgórzu neogotycki zamek, a w 1866 r. u jego podnóża neogotycką świątynię p.w. św. Wojciecha. Podczas I wojny światowej zamek użytkował Grenzschutz, którego członkowie zdewastowali zarówno majątek, jak i zamek. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości rodzina Narzymskich wróciła do majątku. Był on jednak mocno zadłużony, więc w 1931 stał się własnością Państwowego Banku Rolnego, a dwa lata później wykupiła go Matka Maria Karłowska uznana za błogosławioną przez Jana Pawła II w dniu 6 czerwca 1997 r. Przeznaczyła go na Dom Generalny założonego przez siebie Zgromadzenia Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej. Po śmierci w 1935 r. pochowana została w grobowcu przy świątyni św. Wojciecha, obecnie spoczywa w relikwiarzu w zakonnej kaplicy, na którym ustawiony jest ołtarz. Siostry zakonne wyrzucone z zamku przez okupantów hitlerowskich w 1943 r. po zakończeniu działań wojennych powróciły do Jabłonowa. Na jabłonowskim zamku czynna jest izba pamięci bł. Marii Karłowskiej. We wsi znajduje się Dom Generalny Zgromadzenia Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej, izba pamięci bł. Marii Karłowskiej oraz świątynia św. Wojciecha.</p>
Konojady	<p>Miejscowość leży po wschodniej stronie drogi Jabłonowo Pomorskie – Brodnica. Najstarsza wzmianka informująca o istnieniu wsi pochodzi z 1322 r. W XIV w. Konojady były folwarkiem krzyżackim, a w końcowych latach tego wieku stały się wsią rycerską. Wojna polsko-krzyżacka w 1414 r. doprowadziła wieś do ruiny, skutkiem czego nastąpiło prawie całkowite jej wyludnienie. Pod koniec XIX w. majątek zakupiła rodzina Wybickich, która następnie sprzedała go niemieckim kolonistom. Nowi właściciele podzielili teren na 8 ha działki, sprzedając je kolejnym przybyszom. W latach 1896 – 1898 zbudowano w Konojadach świątynię, która była użytkowana przez gminę ewangelicko-augsburską do 1945 r. Od zakończenia drugiej wojny światowej do 1971 r. kościół służył jako magazyn zboża, nawozów sztucznych, a także materiałów budowlanych. W roku 1981 nieużytkowany i niszczący obiekt przekazano katolikom. Odremontowaną i zaadaptowaną świątynię p.w. Dobrego Pasterza poświęcił 19 czerwca 1982 r. ks. bp. Marian Przykucki. Kościół w Konojadach budowany jest w stylu neogotyckim. Budynek murowany z cegły na kamiennej podmurówce jest obecnie filią świątyni w Lembargu.</p>  <p><a href="http://www.wkt.pl/obiekty-referencyjne/kujawskopomorskie">http://www.wkt.pl/obiekty-referencyjne/kujawskopomorskie</a></p>



Lembarg	<p>Miejscowość leży w odległości około 21 km na północny-zachód od Brodnicy. Wieś wzmiankowana jest już w roku 1222 w tzw. dokumencie łowickim. Jednak najstarsze ślady działalności ludzkiej w tej wsi związane są z grodziskiem otoczonym z trzech stron wodami Lutryny. Grodzisko otoczone wałami ziemnymi o wysokości 7-14 m chroniącymi majdan (260 m<sup>2</sup>) strzegło zapewne terenu przed atakami pogańskich Prusów. Archeolodzy oceniają, że gród funkcjonował od XI do połowy XII w. Od połowy XIII w. wieś należała do komturstwa brodnickiego. W pierwszych latach XIV w. w miejscowości utworzono parafię oraz zbudowano świątynię p.w. Świętych Piotra i Pawła. Budowla została poważnie uszkodzona w 1414 r. w czasie tzw. wojny głodowej i podczas wojny trzynastoletniej (1454-1466). Po odbudowie w 1507 r. została ponownie konsekrowana. We wsi znajduje się gotycka świątynia murowana z cegły. Wyposażenie wnętrza pochodzi z różnych epok od XVII do XIX w. W latach 1923 -1940 proboszczem w Lembargu był ks. Alfons Mańkowski, duszpasterz, wybitny członek Toruńskiego Towarzystwa Naukowego, działacz społeczno-narodowy. Zmarł w obozie koncentracyjnym w Stutthofie, a pochowany został w Gdańsku na Zaspie. W 1951 roku był ekshumowany i obecnie spoczywa na przykościelnym cmentarzu w Lembargu. We wsi znajdują się ponadto neoklasycystyczny budynek zajazdu i młyn wodny – oba obiekty pochodzą z wieku XIX.</p>	 <p>Lembarg. Wieża gotyckiego kościoła śś. Piotra i Pawła. fot. Włodzimierz Bykowski</p>
Nowa Wieś Szlachecka	<p>Wieś leży 6 km na północny-wschód od Jabłonowa Pomorskiego, na zachodnim brzegu jeziora Dużego (38 ha.). Pierwsza informacja na temat miejscowości pojawia się w 1444 r. przy okazji nadania jej wraz z okolicznymi ziemiami rycerzowi Lorenzowi przez mistrza krzyżackiego Konrada von Erlichshausem. Od końca XV w. Nowa Wieś należała do rodu Niedrowskich pieczętującą się herbem Jastrzębiec. Od 1667 r. majątek należał do Tyzenhauzów, na początku XVIII w. do Czapskich, a następnie do Krausego z Gdańska. W latach 1874 – 1945 wieś była własnością rodu Alvenslebenów. W środkowej części stojącego we wsi dworu zachowały się elementy pierwszego dworu murowanego zbudowanego na przełomie XV i XVI w. Budynek był wielokrotnie przebudowywany, ale jego zasadnicza rozbudowa przypada na drugą połowę XVII w. Obecny wygląd dwór zawdzięcza przebudowie dokonanej w pierwszej połowie XVIII w. Godna uwagi jest studnia znajdująca się nieopodal budynku pochodząca z przełomu XVI i XVII w. Obecnie dwór stojący w otoczeniu parku, po remoncie i adaptacji, pełni funkcję Diecezjalnego Domu Rekolekcyjnego Diecezji Toruńskiej.</p>	 <p>Nowa Wieś Szlachecka. Dawny dwór. fot. A. Urbański</p>

Płowęż	<p>Wieś oddalona od Jabłonowa Pomorskiego około 6 km na północny-wschód. Od północy miejscowość graniczy z jeziorem Płowęż (170 ha.). Jest to jedna z najstarszych wsi na terenie ziemi chełmińskiej, o czym świadczą ślady dwóch istniejących tu grodzisk: pierścieniowatego z podgrodzem datowanego na X - XI w. i stożkowatego funkcjonującego między XII a XIV wiekiem. Dokument z 1222 r. informuje, że książę Konrad Mazowiecki nadał wieś misyjnemu biskupowi Chrystianowi. W okresie istnienia państwa krzyżackiego była to wieś rycerska wchodząca w skład komturii pokrzywieńskiej. Parafia i świątynia w Płowężu p.w. św. Małgorzaty także posiadają średniowieczny rodowód. Pierwsza wzmianka o parafii pochodzi z 1257 r., ale wielu badaczy sądzi, że powstała jeszcze w wieku XII. Pierwotna, drewniana świątynia zapewne spłonęła. W jej miejsce pod koniec XII w. pobudowano nową, murowaną z cegły i kamieniu. Wiele szkód kościołowi wyrządził pożar w 1649 r. Obiekty krajoznawcze: we wsi znajduje się przebudowana w latach 1817 – 1822 świątynia z zatartymi gotyckimi cechami. W wyposażeniu uwagę zwraca ołtarz główny z 1673 r. pochodzący z lubawskiej świątyni bernardynów i umieszczony na belce tęczowej gotycki krucyfiks z połowy XVI w. W Płowężu znajdują się pochodzące z połowy XIX w. obiekty dworsko-parkowe oraz fragmenty zabudowań gospodarczych z tego okresu.</p>	 <p>Płowęż. Grodzisko. fot. A. Urbański</p>
Mileszewy	<p>Wieś leży około 16 km od Brodnicy. Wzmianka o Mileszewach w tzw. dokumencie łowickim z 1222 roku świadczy o starym rodowodzie tej miejscowości. W średniowieczu była to wieś szlachecka w komturstwie brodnickim. Po upadku państwa krzyżackiego osada należała do Mileszewskich, Białobłockich, Kostkowskich, a następnie Rutkowskich. Anna Rutkowska wniosła w posagu majątek mileszewski Konstantemu Łyskowskiemu. We wsi znajduje się otoczony parkiem dwór z połowy XIX w. zbudowany dla Ignacego Łyskowskiego, syna Anny i Konstantego Łyskowskich. Ignacy Łyskowski działał aktywnie na rzecz zachowania polskości na Pomorzu, był posłem na sejm pruski i aktywnym działaczem Koła Polskiego. W 1925 r. majątek przeszedł w ręce Leona Langowskiego, który we wrześniu 1939 został aresztowany przez okupantów hitlerowskich i rozstrzelany w pobliskich Brzezinkach. Po zakończeniu II wojny światowej utworzono tu PGR, a od 1992 r. właścicielem pałacu i 3,2 ha. parku jest Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa.</p>	 <p>Mileszewy. dawny pałac. fot. A. Urbański</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu oraz <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/>.

- **Obszary problemowe wymagające rewitalizacji**

Rewitalizacja to wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji.

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie rewitalizacji wymaga Rynek w Jabłonowie Pomorskim. Wskazany obszar stanowi ściśle centrum życia społecznego, publicznego i gospodarczego miasta oraz całej gminy. Lokalna infrastruktura techniczna i społeczna w ramach Rynku wymaga kompleksowych działań rewitalizacyjnych (nieliczna i chaotyczna mała infrastruktura, brak miejsc do krótkiego odpoczynku, brak stylowego oświetlenia Rynku, brak amfiteatru, placu zabaw itd.). Niezbędne są także działania z zakresu rewitalizacji społecznej, w celu aktywizacji i integracji mieszkańców.

Rewitalizacji wymaga również plaża miejska w Nowej Wsi, która w okresie letnim stanowi miejsce licznych spotkań mieszkańców z terenu miasta i gminy oraz przyjezdnych turystów. Poza tym w gminie obszarami wymagającymi rewitalizacji są miejscowości, w których przed laty funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne. Obszary te, w porównaniu z innymi rejonami, wyróżniają się negatywnie pod względem bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego, nieumiejętności dostosowania się do nowych uwarunkowań i rzeczywistości gospodarczej.

## 2.8. Infrastruktura techniczna

- **Infrastruktura drogowa i komunikacyjna**

Struktura przestrzenna sieci drogowej Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest dobrze rozwinięta. Sieć drogową tworzą: drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne. Najważniejszym elementem tej sieci jest droga wojewódzka nr 543 łącząca Paparzyn – Szabda.

**Tabela 12. Wykaz dróg na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.**

Wyszczególnienie	Długość dróg
Drogi krajowe	0 km
Drogi wojewódzkie	12 km
Drogi powiatowe	53 km
Drogi gminne	152 km

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Brodnickiego.

Potrzeby w zakresie dróg gminnych dotyczą przede wszystkim dalszej sukcesywnej modernizacji nawierzchni dróg, powierzchniowego utwardzania i wyrównywania nawierzchni, poszerzania jezdni i utwardzania poboczy oraz budowy chodników. Na terenach wiejskich powiatu istotnym problemem jest niedostateczna ilość chodników w centrach miejscowości, zarówno wzdłuż dróg gminnych, powiatowych jak i wojewódzkich. Niezbędna

jest także interwencja w zakresie infrastruktury oświetlenia drogowego. Niezmodernizowana i przestarzała infrastruktura generuje bardzo wysokie koszty utrzymania oświetlenia drogowego. Konieczna jest kompleksowa modernizacja połączona z wymianą źródeł światła na oświetlenie energooszczędne.

**Tabela 13. Wykaz dróg gminnych przeznaczonych do remontu.**

Lp.	Nr drogi	Długość drogi	Rodzaj nawierzchni	Lokalizacja
1	G01208C ul. Bołtucia	230 m	bitumiczna	Jabłonowo Pomorskie
2	G01202C ul. Chopina	216 m	bitumiczna	Jabłonowo Pomorskie
3	G01206C ul. Krótka	106 m	bitumiczna	Jabłonowo Pomorskie
4	G01201C ul. Boh. Westerplatte	201 m	bitumiczna	Jabłonowo Pomorskie
5	G001223C ul. Wojska Polskiego	433 m	bitumiczna	Jabłonowo Pomorskie
6	G01221C ul. Wiejska	850 m	bitumiczna	Jabłonowo Pomorskie
7	Droga dojazdowa od ul. Kościelnej	200 m	gruntowa	Jabłonowo Pomorskie
8	G0123C	3552 m	bitumiczna	Nowa Wieś - Buk Góralski
9	G0146C	2226 m	bitumiczna	Konojady - Tomki
10	G0138C	2995 m	gruntowa/żuźłowa	Kamień - Konojady
11	G0142C	5016 m	bitumiczna/gruntowa	Konojady - Górale
12	Drogi wew. Osiedle Mileszewy	ok. 200 m	kostka trylinka	Mileszewy
13	G0108C	2077 m	tłuczniowa	Szczepanki
14	G0104C	2179 m	tłuczniowa/gruntowa	Szczepanki – Świecien/Osą
15	G0111C	2307 m	gruntowa	Buk Pomorski - Nowa Wieś
16	G0101C	4722 m	bitumiczna	Buk Pomorski – Świecien/Osą
17	G0113C	1730 m	tłuczniowa/gruntowa	Buk Pomorski - Adamowo
18	Piecewo Wybudowanie	600 m	tłuczniowa/żuźłowa	Piecewo
19	Centrum Jaguszewic	-	gruntowa	Jaguszewice
20	G0135C	722 m	bitumiczna	Piecewo
21	G0149C	908 m	bitumiczna	Piecewo - Jaguszewice
22	G0150C	2495 m	gruntowa	Jaguszewice - Lembarg
23	Jaguszewice	ok. 1500 m	gruntowa	Jaguszewice
24	G0144C	2596 m	brukowa/gruntowa	Konojady - w k. Tomki
25	G0144C	1166 m	gruntowa	Konojady - Godziszka
26	G0144C	1357 m	gruntowa	Konojady
27	G0138C	wąwóz	płyty betonowe	Kamień
28	Drogi gminne	-	gruntowa	Kamień
29	Drogi gminne	-	gruntowa	Buk Góralski
30	Drogi gminne	-	-	Budziszewo
31	Drogi gminne	-	-	Jabłonowo -Zamek
32	Jeziro Gorzechówko	-	gruntowa	Gorzechówko

33	G0137C	3767 m	bitumiczna	Kamień - Górale
34	G0139C	1416 m	gruntowa/tłuczniowa	Górale - Góraliki
35	Droga gminna	1150 m	tłuczniowa/gruntowa	Górale
36	Droga gminna	ok. 300 m + parking	tłuczniowa/gruntowa	Górale
37	Droga gminna	780 m + 720 m	gruntowa	Górale
38	Droga gminna	-	gruntowa	Górale
39	Droga gminna	1000 m	gruntowa	Gorzechówko
40	G0155C G0156C	1735 m	gruntowa	Bukowiec - Książki
41	G0158C	1098 m	tłuczniowa/gruntowa	Bukowiec - Kruszyny
42	G0161C	2827 m	gruntowa	Lembarg - Wądryń
43	SP - P. Godziński	-	-	Górale
44	G0122C	2500 m	tłuczniowa/gruntowa	Nowa Wieś - Buk Góralski
45	G0124C	1281 m	gruntowa	Nowa Wieś - Buk Pomorski
46	G0126C	ok. 500 m	gruntowa	Buk Pomorski
47	Droga gminna	2150 m	gruntowa/tłuczniowa	Nowa Wieś
48	G0114C	2657 m	gruntowa	Płowęż - Płowężek
49	G0115C	893 m	żwirowa	Płowęż
50	G0116C	ok. 1000 m	gruntowa	Płowęż
51	G0118C	1177 m/491 m	bitumiczna/tłuczniowa	Płowęż
52	G0119C	1404 m	tłuczniowa/gruntowa	Płowęż
53	G0120C	1758 m	gruntowa	Płowęż
54	G0121C	1596 m	gruntowa	Płowęż
55	G0113C	1258 m	gruntowa	Płowężek - Adamowo

Źródło: opracowanie na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Układ komunikacyjny gminy uzupełniony jest przez infrastrukturę kolejową. Przez teren Miasta i Gminy przebiegają następujące linie kolejowe:

- nr 353 Poznań – Toruń – Jabłonowo Pomorskie – Ława,
- nr 208 Działdowo – Brodnica – Jabłonowo Pomorskie – Grudziądz – Tuchola.

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie istnieje potrzeba budowy ścieżek rowerowych przy głównych ciągach komunikacyjnych ze względu na poprawę bezpieczeństwa użytkowników dróg oraz udostępnienie terenów atrakcyjnych turystycznie.

#### • Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Na koniec 2013 r., długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wynosiła 178,2 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej 43 km. W ciągu pięciu lat zauważa się rozwój sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich gminy, co jest efektem inwestycji związanych z rozbudową kanalizacji. Na przestrzeni zaprezentowanych w tabeli ostatnich lat widać stały rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

**Tabela 14. Charakterystyka gospodarki wodno-kanalizacyjnej - stan na 31.12.**

Wyszczególnienie	2009		2013	
	ogółem	obszary wiejski	ogółem	obszary wiejskie
Wodociągi - długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	176,1	155,7	178,2	157,6
Korzystający z wodociągów w % ogółu ludności	82,0	71,6	83,9	74,3
Kanalizacja – długość czynnej sieci [km]	30,0	13,0	43,0	25,0
Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności	45,6	15,4	56,5	32,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2013 r. wyniósł 56,5% i był porównywalny ze średnią dla powiatu (56,5%). Dostęp do kanalizacji na obszarach wiejskich gminy ma jedynie 32,5% mieszkańców, w mieście wskaźnik ten wynosi 89,5%. Powyższe wskazuje na znaczące dysproporcje w zakresie dostępu do kanalizacji sanitarnej pomiędzy obszarami miejskimi a obszarami wiejskimi Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Udział osób korzystających z sieci wodociągowej wynosi 83,9%, wskaźnik ten jest niewiele niższy niż średnia powiatowa (87,2%). Na obszarach wiejskich dostęp do wodociągów ma 74,3%, zaś w mieście 96,9% mieszkańców. W miejscach, w których brak jest kanalizacji ścieki odprowadzane są do szamb lub zastosowane zostały indywidualne systemy oczyszczania. Konieczna jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach: Adamowo – 15, Budziszewo - 45, Buk Góralski -76, Bukowiec - 46, Górale - 99, Jabłonowo - Zamek - 66, Kamień – 27, Konojady - 48, Nowa Wieś - 72, Lembarg - 115, Buk Pomorski - 69, Płowęż - 69, Płowężek - 7, Gorzechówko - 27 , Szczepanki – 63 - łącznie 844 szt.

Ścieki odprowadzane są do miejskiej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Jabłonowie Pomorskim oraz do oczyszczalni przyzagrodowych. Oczyszczalnia obsługuje następujące miejscowości:

- Jabłonowo Pomorskie,
- Konojady,
- Mieszewy,
- Kamień,
- Jaguszewice,
- Piecewo,
- Jabłonowo - Zamek,
- Szczepanki.

Modernizacji wymaga oczyszczalnia ścieków w Jabłonowie Pomorskim. Obecnie gmina posiada prasę do odwadniania osadów z 1998 roku, której stan techniczny oraz wydajność nie zabezpiecza potrzeb oczyszczalni obsługującej kilka miejscowości z terenu Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Gminne stacje uzdatniania wody stanowią:

- 2 studnie głębinowe w Miliszewach, obsługujące: Mileszewy, Lembarg, Budziszewo, Bukowiec, Jaguszewice, Jabłonowo - Zamek,
- 2 studnie głębinowe w Góralach, obsługujące: Górale, Gorzechówko, Buk Góralski, Konojady,
- 3 studnie głębinowe w Szczepankach, obsługujące: Jabłonowo Pomorskie, Szczepanki, Jabłonowo - Zamek, Buk Pomorski, Nowa Wieś, Płowęż, Płowężek, Piecewo, Kamień.

Wskazane powyżej SUW wymagają odpowiednio przebudowy lub modernizacji wynika to z faktu, iż zastosowane podczas budowy tych obiektów rozwiązania techniczne/technologiczne nie spełniają standardów obecnie obowiązujących przepisów dotyczących ochrony środowiska.

#### • **Gospodarka odpadami**

Zgodnie z planem gospodarki odpadami województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023 teren Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie należy do regionu 2. Chełmińsko-Wąbrzeskiego. Na terenie powiatu brodnickiego funkcjonują obecnie 2 składowiska odpadów komunalnych: miejskie w Brodnicy, gminne w Łapinożu, gm. Osiek. Istnieje również zamknięte (nieczynne) składowisko w Miesiączkowie, gm. Górzno przewidziane do rekultywacji. Odpady komunalne unieszkodliwiane są na dwóch wyżej wymienionych składowiskach oraz na składowisku w Niedźwiedziu (powiat wąbrzeski) i w Puszczy Miejskiej (powiat rypiński).

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na dzień 31.12.2016 r. zbiórkę selektywną odpadów realizuje 93,1 % gospodarstw domowych. Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 13.09.1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach - Gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania, a w szczególności tworzą punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy, które zapewniają przyjmowanie co najmniej takich odpadów komunalnych jak: przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, odpady zielone oraz odpady budowlane i rozbiórkowe stanowiące odpady komunalne. Obecnie istniejący PSZOK nie spełnia wszystkich wymogów technicznych i funkcjonalnych. W związku z tym, że standardy Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów zmieniają się i są co raz bardziej wymagające istnieje potrzeba budowy nowego PSZOK w Jabłonowie Pomorskim. PSZOK powinien spełniać co najmniej standardy zgodne ze stanowiskiem Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 17.02.2016 r. w sprawie „Koncepcji funkcjonowania punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK) w systemie gospodarki odpadami, rozmieszczenia PSZOK, standardów dostępności i funkcjonalności oraz działań informacyjno-edukacyjnych – dla projektów

realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”. Główne problemy w zakresie gospodarki odpadami to ciągle niewystarczający stopień selektywnej zbiórki odpadów, co jest przede wszystkim wynikiem niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców. Dlatego należy prowadzić programy edukacyjne przedstawiające korzyści płynące z segregowania odpadów.

- **Sieć energetyczna**

Obszar Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie zasilany jest z GPZ 110/15 kV „Jabłonowo – Piecewo” zlokalizowany wzdłuż granicy miasta. Rezerwowe zasilanie stanowią GPZ-ty Brodnica-Grunwald i Węgrowo k. Grudziądza. Obszar jest w pełni bezpieczny z punktu widzenia zasilania energią elektryczną. Istniejąca sieć energetyczna zaspokaja potrzeby mieszkańców w zakresie dostawy energii. Dodatkowo podejmuje się działania w celu zdywersyfikowania źródeł energii. Zauważa się wzrost zainteresowania energią odnawialną pochodzącą ze słońca, głównie poprzez montaż instalacji solarnych, które umieszczane są zarówno na obiektach użyteczności publicznej, jak i na budynkach prywatnych.

- **Infrastruktura telekomunikacyjna**

Spośród 20 miejscowości znajdujących się na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie tylko 4 posiadają dostęp do sieci światłowodowych, co stanowi 20% wszystkich miejscowości gminy, identycznie jak w powiecie brodnickim.

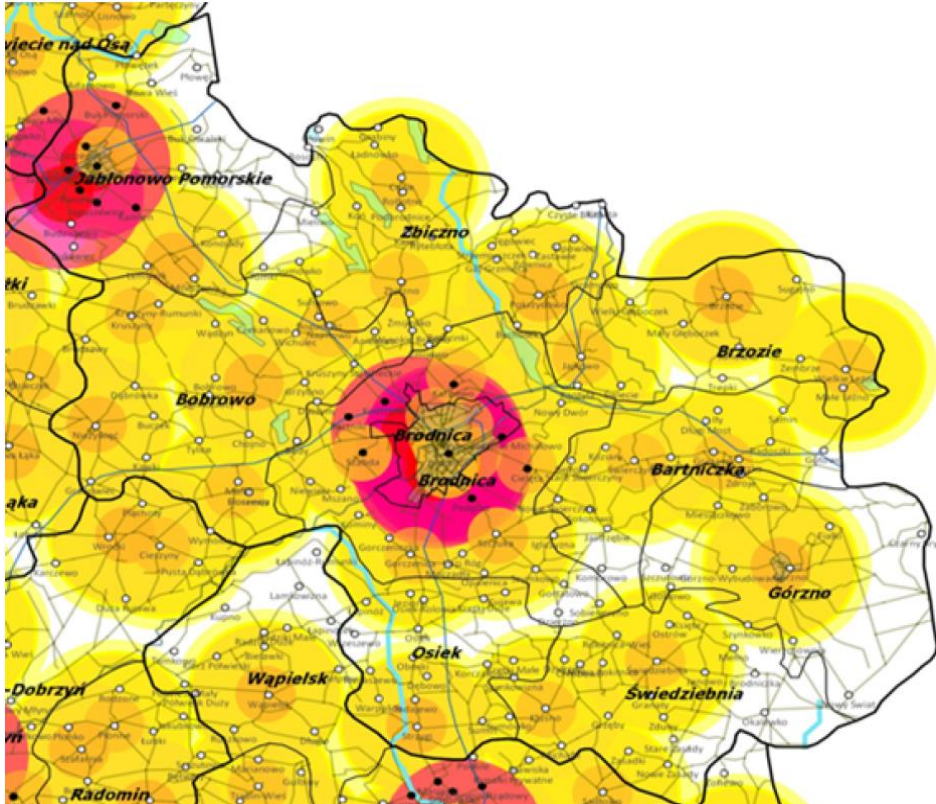
**Tabela 30. Pokrycie gminy infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 r.**

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi
Miasto i Gmina Jabłonowo-Pomorskie	20	4	18	11	19

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

Słabą stroną gminy jest niedostateczna przepustowość sieci internetowej. Dla wielu mieszkańców Internet mobilny jest jedyną możliwą opcją dostępu do sieci. Internet szerokopasmowy dostępny jest w ograniczonym zakresie.



**Rysunek 1. Mapa wykluczenia cyfrowego powiatu brodnickiego.**

Źródło: [www.kujawsko-pomorskie.pl](http://www.kujawsko-pomorskie.pl)

Przeprowadzona w województwie kujawsko-pomorskim inwentaryzacja stanu infrastruktury szerokopasmowej pozwoliła na określenie obszarów wykluczenia cyfrowego. Białe punkty na poniższym rysunku oznaczają miejscowości objęte problemem wykluczenia cyfrowego, analogicznie punkty czarne oznaczają miejscowości nieobjęte opisany problemem. Dwie palety barw odzwierciedlają zasięg dwóch operatorów komunikacyjnych. Zgodnie z założeniami inwentaryzacji dopiero dostępność na danym obszarze dwóch operatorów oferujących dostęp przewodowy lub w radiowym paśmie komercyjnym, na poziomie 2 i więcej MB/s pozwala zaklasyfikować dany obszar jako nieobjęty wykluczeniem cyfrowym. Obszary takie na mapie można zidentyfikować jako miejsca nakładania się zasięgów oznaczonych kolorami żółtym i różowym. Intensywniejsze kolory obszarów (ciemnożółty, ciemnoróżowy) oznaczają dostęp do usługi o prędkości min. 6 MB/s. Na terenie gminy szczególnie zagrożone wykluczeniem cyfrowym są obszary zlokalizowane w północno-zachodniej części.

## 2.9. Środowisko przyrodnicze

### • Uwarunkowania przyrodnicze

Obszar Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie znajduje się na pograniczu dwóch mezoregionów fizyczno-geograficznych: Pojezierza Chełmińskiego (zachodnia część gminy) i Pojezierza Brodnickiego (wschodnia część gminy). Pod względem przyrodniczym cały obszar gminy znajduje się w granicach „Zielonych Płuc Polski” – obszaru, w którym przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju z uwagi na walory i potrzeby ochrony środowiska. Wschodnia

część obszaru gminy znajduje się w granicach Brodnickiego Parku Krajobrazowego, do którego przylegają obszary chronionego krajobrazu „Obszar Doliny Osy i Gardęgi” i „Obszar doliny Drwęcy”. Główną osią hydrograficzną obszaru jest rzeka Lutryna. Na terenie gminy znajduje się środkowy odcinek rzeki od jej wypływu z Jeziora Wądryńskiego do wsi Szczepanki.

- **Obszary chronione, parki krajobrazowe, obszary NATURA 2000**

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi (lądowo-leśny) o powierzchni 16 355 ha obejmujący gminy: Gruta, Rogoźno, Łasin, Świecie n. Osą, Jabłonowo Pomorskie, Powiat brodnicki, Powiat grudziądzki. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi rozciąga się on z zachodu na wschód na powierzchni ok. 30 km. Poza strefą krawędziową dolin: Osy i Gardęgi obszar obejmuje dodatkowo kompleks wokół nadleśnictwa Jamy, gdzie przechodzi w obręb województwa oraz teren wokół jeziora Płowęż, gdzie łączy się z obszarem Brodnickiego Parku Krajobrazowego. Tereny chronione są ze względu na wyróżniające się krajobrazy o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb człowieka związanych z turystyką i wypoczynkiem.

Gmina Jabłonowo Pomorskie leży także w granicach Brodnickiego Parku Krajobrazowego. W części położonej w województwie kujawsko-pomorskim - park utworzony został dla ochrony części obszaru Pojezierza Brodnickiego ze względu na występujące rzadkie i chronione gatunki grzybów, roślin i zwierząt oraz siedliska gatunków ptaków chronionych, a także dla ochrony historycznych śladów kultury materialnej regionu dla ich zachowania i popularyzacji walorów przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych regionu. W części położonej w województwie warmińsko-mazurskim: szczególnym celem ochrony Parku jest ochrona występujących rzadkich i chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt oraz siedlisk gatunków ptaków chronionych, a także dla ochrony śladów kultury materialnej regionu i popularyzacja walorów przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych regionu.

Ponadto część obszaru gminy znajduje się w granicach obszaru NATURA 2000 – Ostoja Brodnicka. Obszar obejmuje silnie zróżnicowane tereny krajobrazu młodoglacjalnego z licznymi jeziorami i torfowiskami oraz nielicznymi rzekami. Teren w znacznym stopniu jest pokryty lasami. Obszar Ostoi Brodnickiej jest ważny z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności. Łącznie zidentyfikowano tu 17 typów siedlisk przyrodniczych. Są tu dobrze zachowane ekosystemy wodne i bagienne, z licznymi i różnorodnymi zbiorowiskami roślinności wodnej, szuwarowej i torfowiskowej.

- **Walory turystyczne środowiska**

Malownicze położenie gminy na terenie pojezierza brodnickiego, atrakcyjna tkanka kulturowa, zabytki, stosunkowo duże kompleksy leśne, występowanie atrakcyjnych turystycznie jezior stwarza gminie szansę na rozwijanie sfery usług turystycznych. Przez teren gminy prowadzą jedynie dwa szlaki turystyczne:

- czerwony – Brodnica - Jabłonowo Pom. - Łasin - 55km,
- zielony - Radzyń Chełm.- Ostrowite – 32km.

Choć liczba osób wypoczywających na terenie gminy systematycznie rośnie konieczne są niezbędne inwestycje w ścieżki rowerowe i piesze, obiekty noclegowe i gastronomiczne oraz promocję gminy.

## 2.10. Zasoby finansowe gminy

Planowanie działań rozwojowych podczas konstruowania Strategii Rozwoju wymaga każdorazowo ich konfrontacji z realnymi możliwościami budżetowymi gminy. Podejmowane decyzje władz samorządowych opierają się o zarządzanie finansami gminy, obejmujące ciągłą analizę jej kondycji finansowej, poziomu i struktury dochodów oraz wydatków. Jest ona niezbędna w przypadku planów dotyczących zaciągania kredytów lub pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania działań. Poziom i struktura dochodów budżetowych determinowane są w dużej mierze przez charakter społeczno-gospodarczy gminy. Dochody te w znacznym stopniu decydują o poziomie i strukturze wydatków, w szczególności zaś o możliwościach inwestycyjnych gminy. Budżet gminy jest finansowym wyrazem i instrumentem polityki gospodarczej. Dochody i wydatki Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie w latach 2009-2013 przedstawia tabela poniżej.

**Tabela 15. Dochody i wydatki budżetu na Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie przestrzeni lat 2009-2013 w PLN.**

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Dochody	24 474 444,95	24 210 384,55	25 400 097,97	27 346 312,63	29 314 390,32
Wydatki	24 588 676,22	27 147 996,07	25 138 646,99	27 965 714,72	29 476 007,33
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	2 726,65	2 653,77	2 783,27	2 995,21	3 223,13
Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	2 739,38	2 975,78	2 754,62	3 063,06	3 240,90

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.*

Na przestrzeni lat 2009-2013 dochody Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wzrosły o 19,8%. W 2013 r. dochody gminy wyniosły 29 314 390,32 zł. Wydatki gminy w tym samym okresie zwiększyły się o prawie 20% i w 2013 r. wyniosły 29 476 007,33 zł. W 2013 r. dochody na 1 mieszkańca kształtowały się na poziomie 3 223,13 zł, a wydatki na poziomie 3 240,90 zł.

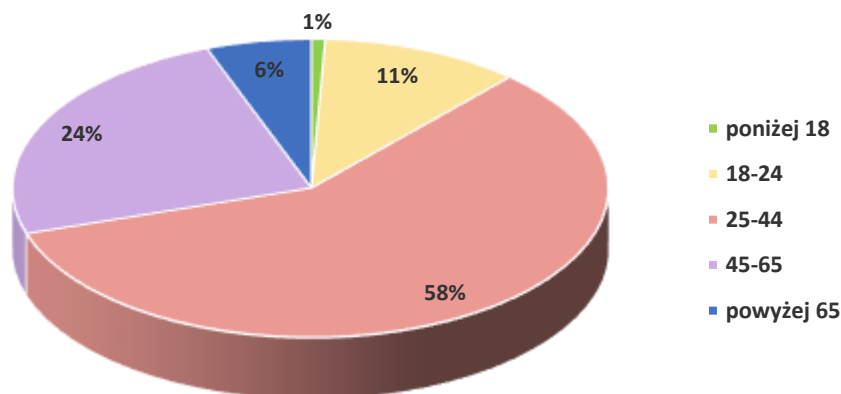
### 3. Identyfikacja problemów i potrzeb rozwojowych gminy

#### 3.1. Raport z badań ankietowych

Dla pełnego zobrazowania sytuacji panującej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie potrzebne są informacje uzyskane bezpośrednio od mieszkańców. W tym celu zostały przeprowadzone konsultacje społeczne przy użyciu kwestionariusza ankiety. W otrzymanych ankietach mieszkańcy otrzymali możliwość wyrażenia opinii o gminie i zaproponowania jej dalszych kierunków rozwoju. W badaniu wzięło udział 407 osób, z czego 263 (64,6%) stanowiły kobiety, natomiast 144 (35,4%) – mężczyźni.

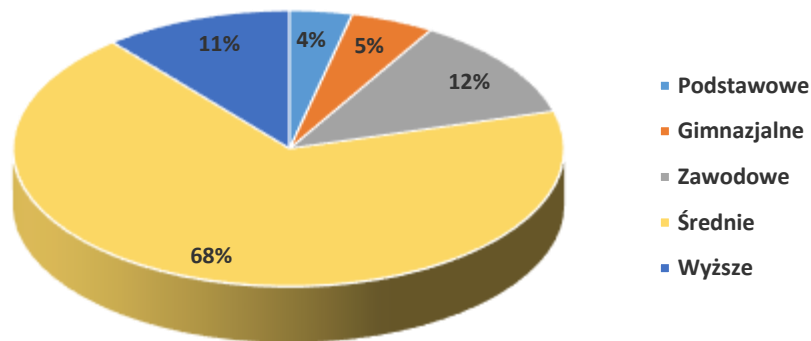
Znaczną większość ankietowanych stanowiły osoby w 25-44 (58% badanych), następnie osoby w wieku 45-65 (24% badanych), osoby w wieku 18-24 stanowiły 11%, osoby w wieku poprodukcyjnym to 6% badanej populacji, zaś osoby w wieku przedprodukcyjnym – 1%.

**Wykres 7. Struktura wiekowa respondentów.**



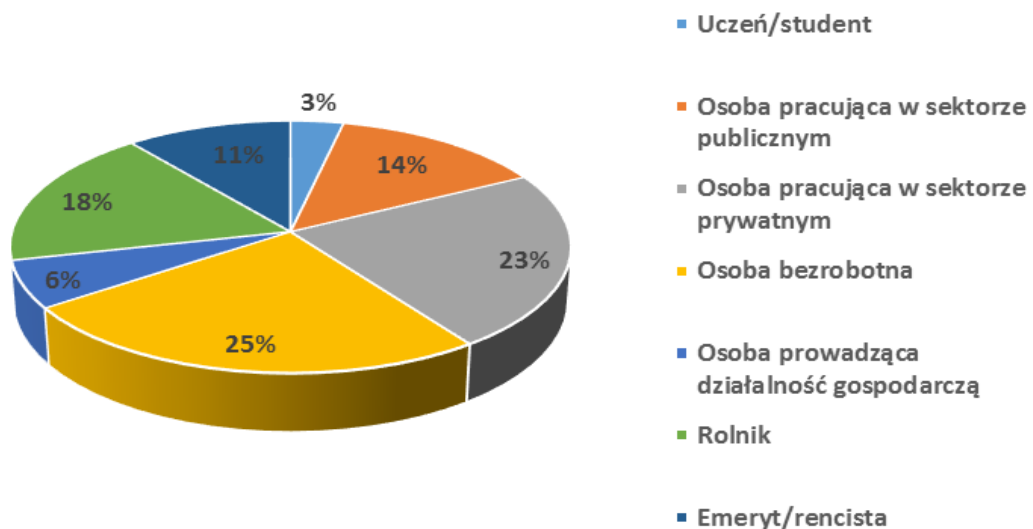
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najliczniejszą grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby posiadające wykształcenie średnie (68%) i zawodowe (12%). Wykształcenie wyższe posiadało 11% badanych. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym – 5% i podstawowym 4%.

**Wykres 8. Struktura respondentów wg wykształcenia.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Spośród ankietowanych najlicniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne - 25%. Osoby pracujące w sektorze prywatnym – 23%, rolnicy – 18%. Osoby pracujące w sektorze publicznym to 14% badanych. Przedsiębiorcy również wyrazili swoje zdanie w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, ich populacja wynosiła 11%. Najmniej liczne grupy to emeryci i renciści – 6% oraz uczniowie/studenci – 3%.

**Wykres 9. Struktura zatrudnienia respondentów.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

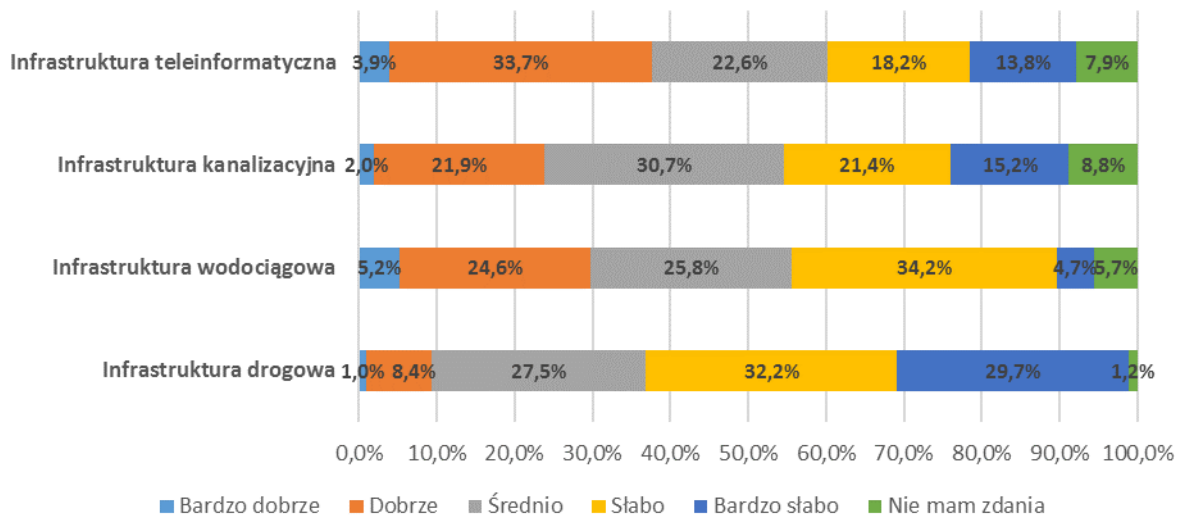
Pierwsza część ankiety dotyczyła oceny stanu rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie w różnych aspektach, tj. infrastruktury technicznej, komunikacyjnej, społecznej, dostępności i jakości usług społecznych, sytuacji gospodarczej i rynku pracy oraz aktywności mieszkańców i współpracy społecznej.

- **Ocena stanu infrastruktury technicznej**

W zakresie infrastruktury drogowej mieszkańcy ocenili jej stan jako słaby i bardzo słaby w ponad 60%. Niezbędne są działania w celu jej naprawy, modernizacji i rozbudowy. Stan infrastruktury wodociągowej został oceniony nieco lepiej, odpowiedzi bardzo dobrze, dobrze i średnio stanowiły większość respondentów (55,5%). Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej zgodnie z odpowiedziami, wymaga modernizacji i rozbudowy, odpowiedzi słabo i bardzo słabo wynosiły 36,6%. Najwięcej pozytywnych ocen udzielono w zakresie stanu infrastruktury teleinformatycznej (internet). Dobrze i bardzo dobrze oceniło ją 37,6% badanych.

Reasumując najlepiej oceniono rozwój infrastruktury teleinformatycznej, zaś najgłabiej stan rozwoju infrastruktury drogowej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

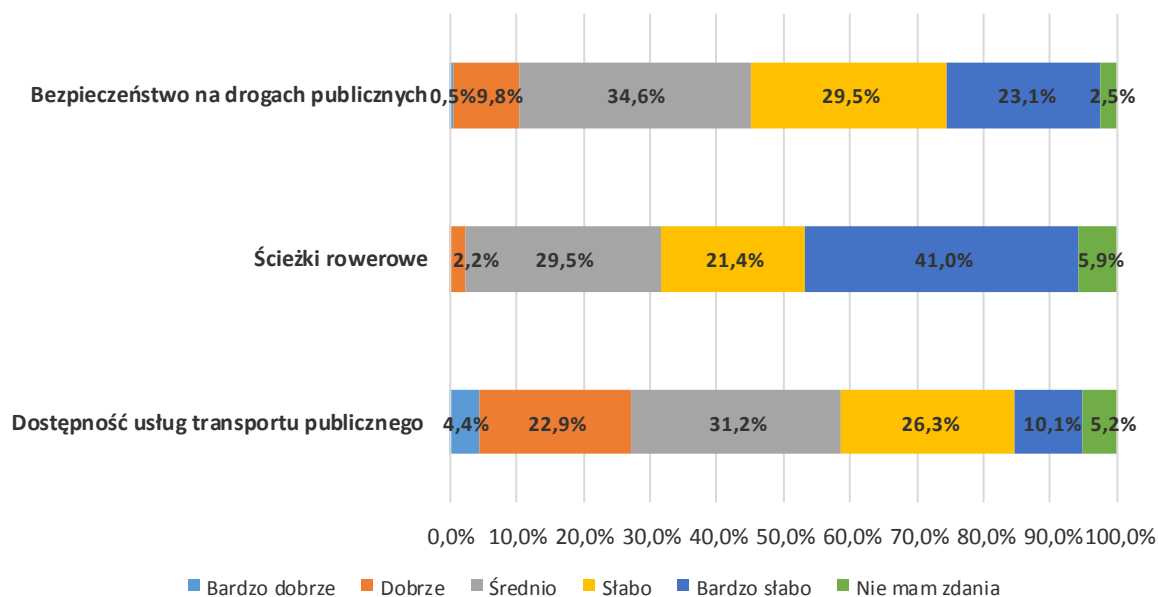
**Wykres 10. Ocena stanu infrastruktury technicznej.**



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

- **Ocena stanu powiązań komunikacyjnych**

Biorąc pod uwagę stan powiązań komunikacyjnych, w zakresie dostępności usług transportu publicznego, najczęściej wskazań dotyczyło odpowiedzi słabo i bardzo słabo – 36,4%. Badani mieszkańcy bardzo źle ocenili dostępność ścieżek rowerowych – ponad 60%. Bezpieczeństwo na drogach publicznych także wymaga uwagi, gdyż ponad połowa ankietowanych oceniła jego stan jako zły i bardzo zły. W zasadzie wszystkie aspekty powiązań komunikacyjnych zostały negatywnie ocenione.

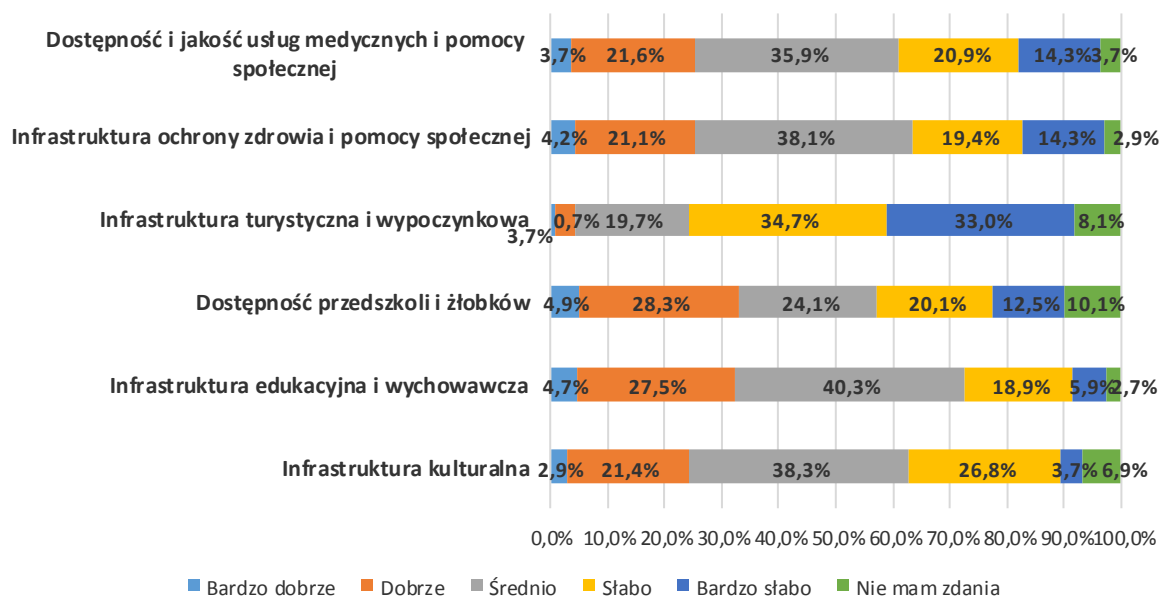
**Wykres 11. Ocena stanu powiązań komunikacyjnych**

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

- **Ocena stanu infrastruktury społecznej oraz dostępności i jakości usług społecznych**

Analizując poniższy wykres widać, że najgorzej oceniona została infrastruktura turystyczna i wypoczynkowa na terenie gminy (67%). Na podobnym poziomie oceniono dostępność i jakość usług medycznych i pomocy społecznej oraz infrastruktury z tym związanej – ok. 35% negatywnie ocenia ich stan. Dostępność żłobków i przedszkoli pozytywnie oceniło 33,2% badanych. Znaczna część mieszkańców – 32,2% dobrze i bardzo dobrze ocenia stan rozwoju infrastruktury edukacyjnej i wychowawczej.

**Wykres 12. Ocena stanu infrastruktury społecznej oraz dostępności i jakości usług społecznych**

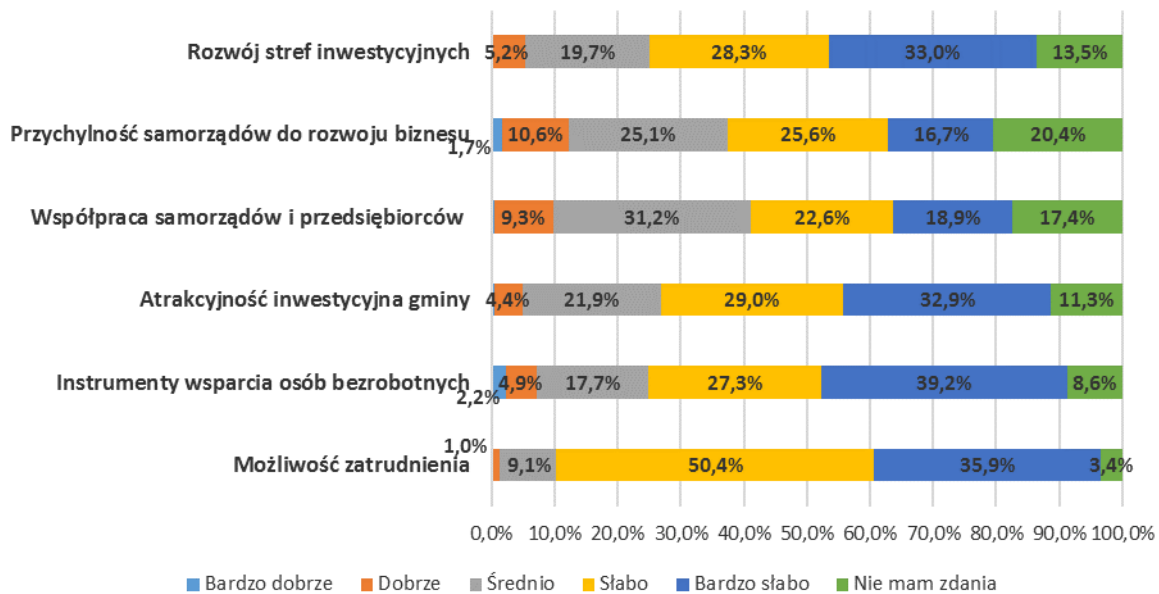


Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

- **Ocena sytuacji gospodarczej i rynku pracy**

Ankietowani najgorzej ocenili możliwość zatrudnienia, ponad 86% uznało, że znalezienie pracy w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie jest największym problemem. Wsparcie osób bezrobotnych także zostało negatywnie ocenione przez ponad 67% mieszkańców. Podobnie oceniono rozwój stref inwestycyjnych i atrakcyjność inwestycyjną gminy. Nie co lepiej wygląda sytuacja związana z przychylnością samorządu do rozwoju biznesu i współpracą samorządów i przedsiębiorców (najwięcej wskazań: dobrze i bardzo dobrze – po ok. 10%).

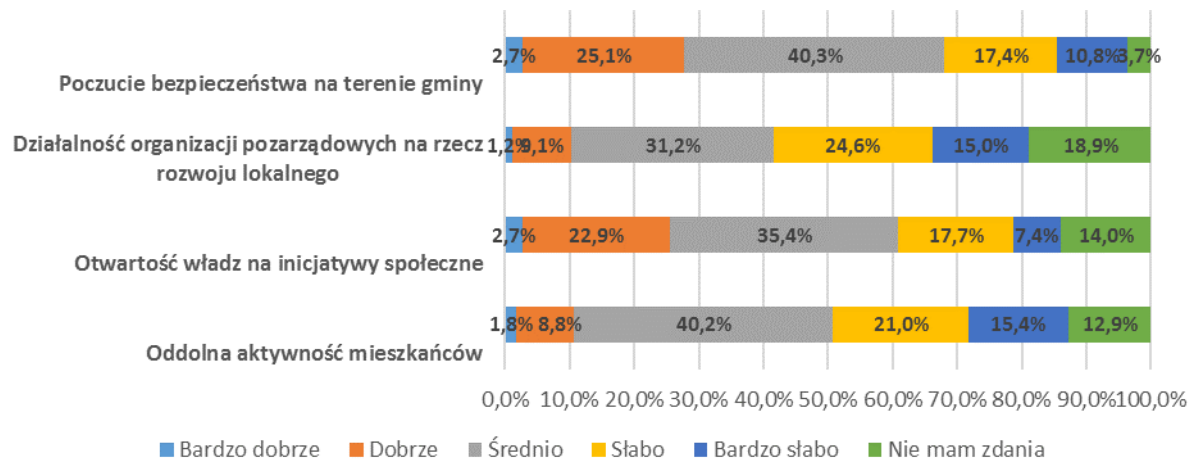
**Wykres 13. Ocena sytuacji gospodarczej i rynku pracy**



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

- **Ocena aktywności mieszkańców i współpracy społecznej**

Najstąbiej oceniono działalność organizacji pozarządowych na rzecz rozwoju lokalnego (ok. 40%) i oddolną aktywność mieszkańców (36%). Poczucie bezpieczeństwa dobrze i bardzo dobrze ocenia ponad 27% mieszkańców, otwartość władz na inicjatywy społeczne ponad 25%.



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych



W następnej części ankiety poproszono ankietowanych o wskazanie najmocniejszych i najsłabszych stron Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Poniżej w tabelach zaprezentowano wskazania wg ich liczby.

**Tabela 16. Mocne strony Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.**

Liczba wskazań	Mocna strona/potencjał Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	
<b>POWYŻEJ 100</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Nowy Burmistrz Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie</li> <li>- Posiadanie stadionu sportowego</li> </ul>	
<b>OD 51 DO 100</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Tereny rolnicze</li> <li>- Cenne zabytki</li> </ul>	
<b>OD 31 DO 50</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Zespół Szkół w Jabłonowie Pomorskim</li> <li>- Węzeł komunikacyjny</li> <li>- Klasztor</li> </ul>	
<b>OD 10 DO 30</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Nowe targowisko</li> <li>- Powstawanie marketów</li> <li>- Większa dostępność urzędników</li> <li>- Dworzec PKP</li> </ul>	
<b>PONIŻEJ 10</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Zmechanizowane OSP, policji, i pogotowia ratunkowego</li> <li>- Dostępność do placów zabaw i boisk</li> <li>- Rozwój i dofinansowanie klubów sportowych dla młodzieży</li> <li>- Dobrze rozwinięte rolnictwo</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Klub seniora</li> <li>- Poczucie bezpieczeństwa i porządku</li> <li>- Plaża w Nowej Wsi</li> <li>- Otwartość władz na inicjatywy społeczne</li> </ul>

**Tabela 17. Słabe strony Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.**

Liczba wskazań	Słabe strony Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	
<b>POWYŻEJ 100</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Brak pracy/ograniczone możliwości zatrudnienia</li> <li>- Brak Orlika</li> <li>- Niezmodernizowane drogi</li> </ul>	
<b>OD 51 DO 100</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Brak ścieżek rowerowych i chodników</li> <li>- Brak sali gimnastycznej przy szkole podstawowej</li> </ul>	
<b>OD 31 DO 50</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Słaba oferta kulturalno-rozrywkowa dla dzieci i dorosłych</li> <li>- Brak specjalistów z zakresu ochrony zdrowia</li> <li>- Niezmodernizowany transport publiczny</li> </ul>	
<b>OD 10 DO 30</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Brak basenu</li> <li>- Budynek gminne wymagające remontu</li> <li>- Brak rozrywki dla dzieci - centrum zabaw</li> <li>- Brak mieszkań lokatorskich i komunalnych</li> </ul>	
<b>PONIŻEJ 10</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Zadłużenie gminy</li> <li>- Brak gazociągu</li> <li>- Słabo rozwinięta baza turystyczna</li> <li>- Słaba promocja miasta</li> <li>- Wysokie opłaty za wywóz śmieci</li> <li>- Brak obiektów kulturowych</li> <li>- Mało parkingów</li> <li>- Brak miejsc w przedszkolu</li> <li>- Słaby Internet na wsi</li> <li>- Mało zajęć dodatkowych dla dzieci</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Brak wysepek zajazdowych dla śr. transportu</li> <li>- Niska aktywność mieszkańców</li> <li>- Brak długoterminowych programów rozwoju gminy</li> <li>- Brak żłobka</li> <li>- Brak oświetlenia przy stadionie i torowisku</li> <li>- Brak publicznych toalet (PKP, plac zabaw)</li> <li>- Małe wsparcie dla bezrobotnych</li> </ul>

*Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych*

Ostatni element badania dotyczył wskazania przez mieszkańców propozycji przedsięwzięć do realizacji w najbliższych latach. Złożone przez ankietowanych propozycje były bardzo zróżnicowane, do zasugerowanych przez mieszkańców gminy inwestycji należą:

<b>SFERA SPOŁECZNA</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Nawiązanie współpracy z lekarzami – specjalistami</li> <li>▪ Organizacja zajęć dla dzieci w świetlicach</li> <li>▪ Zorganizowanie zajęć dla seniorów</li> <li>▪ Pomoc finansowa rodzinom wielodzietnym</li> <li>▪ Organizacje darmowych wycieczek dla dzieci ubogich</li> <li>▪ Wsparcie dla KGW i OSP</li> <li>▪ Realizacja projektów społecznych – współpraca osób starszych i dzieci</li> <li>▪ Zorganizowanie kursu języka angielskiego dla różnych grup wiekowych</li> <li>▪ Aktywizacja społeczno-kulturalna mieszkańców wsi</li> <li>▪ Szkolenia i kursy dla bezrobotnych</li> </ul>
<b>SFERA GOSPODARCZA</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Zorganizowanie jarmarku ze sprzedażą zwierząt</li> <li>▪ Sprzedaż budynków rolniczych po kółku rolniczym w Bukowcu</li> <li>▪ Pomoc młodym przedsiębiorcom</li> <li>▪ Promocja gminy w celu pozyskania inwestorów</li> <li>▪ Wspieranie przedsiębiorców w celu budowy nowych zakładów pracy</li> </ul>
<b>SFERA INFRASTRUKTURALNA I OCHRONY ŚRODOWISKA</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Budowa sali gimnastycznej w szkole podstawowej</li> <li>▪ Rozbudowa i remont dróg</li> <li>▪ Remont szkoły podstawowej</li> <li>▪ Budowa przystanków autobusowych na wsiach (dla dzieci)</li> <li>▪ Budowa siłowni plenerowych przy świetlicach wiejskich</li> <li>▪ Budowa i remont mieszkań socjalnych / dla ludzi młodych</li> <li>▪ Budowa ścieżek rowerowych i chodników</li> <li>▪ Budowa Orlika</li> <li>▪ Budowa przedszkola i żłobka</li> <li>▪ Remont dworca PKP</li> <li>▪ Rozwój węzłów komunikacyjnych</li> <li>▪ Budowa oświetlenia drogowego</li> <li>▪ Gazyfikacja gminy</li> <li>▪ Budowa przejścia dla pieszych w tunelu</li> <li>▪ Modernizacja świetlic wiejskich i placów zabaw</li> <li>▪ Renowacja zabytków</li> <li>▪ Budowa kina</li> <li>▪ Budowa basenu</li> <li>▪ Rozwój bazy turystycznej</li> <li>▪ Remont Pałacu w Konojadach</li> <li>▪ Budowa miejsc parkingowych</li> <li>▪ Budowa szpitala</li> <li>▪ Budowa parkingu przy przedszkolu</li> <li>▪ Budowa toalet do użytku publicznego</li> <li>▪ Modernizacja straży pożarnej</li> </ul>
<b>SFERA OCHRONY ŚRODOWISKA</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków</li> <li>▪ Odnowa parku</li> <li>▪ Wycinka chorych i starych drzew</li> <li>▪ Zagospodarowanie nieużytków</li> <li>▪ Utylizacja eternitu</li> <li>▪ Częstsze wywożenie odpadów</li> </ul>

### 3.2. Analiza podstawowych problemów rozwojowych Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej oraz badania ankietowego dokonano analizy podstawowych problemów rozwojowych Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie w odniesieniu do trzech sfer:

- infrastrukturalnej, ładu przestrzennego i środowiskowej,
- gospodarczej,
- społecznej.

#### Sfera infrastrukturalna i środowiskowa

Zidentyfikowanym problemem kluczowym występującym w sferze infrastrukturalnej, środowiskowej, ładu przestrzennego i środowiskowej jest **niewystarczający poziom rozwoju infrastruktury technicznej i stopień ochrony środowiska**.

Jednym z głównych problemów Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest niska dostępność i jakość systemu komunikacyjnego. Podstawowym niedostatkiem w tym zakresie jest niska jakość dróg na terenie gminy, w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie zauważalna jest wyraźna dysproporcja w ich jakości w porównaniu do obszaru miejskiego gminy. Na obszarach wiejskich gminy większość dróg jest nieutwardzona i ma charakter gruntowy. W złym stanie jest także infrastruktura towarzysząca dróg w zakresie chodników, miejsc parkingowych oraz oświetlenia. Brakuje miejsc parkingowych, głównie na terenie Jabłonowa Pomorskiego, stanowiącego główny ośrodek administracyjny, gospodarczy i kulturalny gminy. Mieszkańcy wskazywali jako problem brak m.in. brak parkingu przy przedszkolu.

Kolejnym problemem jest niski stopień rozwoju infrastruktury technicznej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Sytuacja ta wynika m.in. z niskiej dostępności systemu kanalizacji sanitarnej. Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2013 r. wyniósł 56,5% i był porównywalny ze średnią dla powiatu (56,5%). Dostęp do kanalizacji na obszarach wiejskich gminy ma jedynie 32,5% mieszkańców, w mieście wskaźnik ten wynosi 89,5%. Istnieją znaczące dysproporcje w zakresie dostępu do kanalizacji sanitarnej pomiędzy obszarami miejskimi a obszarami wiejskimi Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Niewystarczający stopień skanalizowania gminy w połączeniu z zastosowaniem na szeroką skalę zbiorników bezodpływowych, stanowią również istotny problem środowiskowy na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

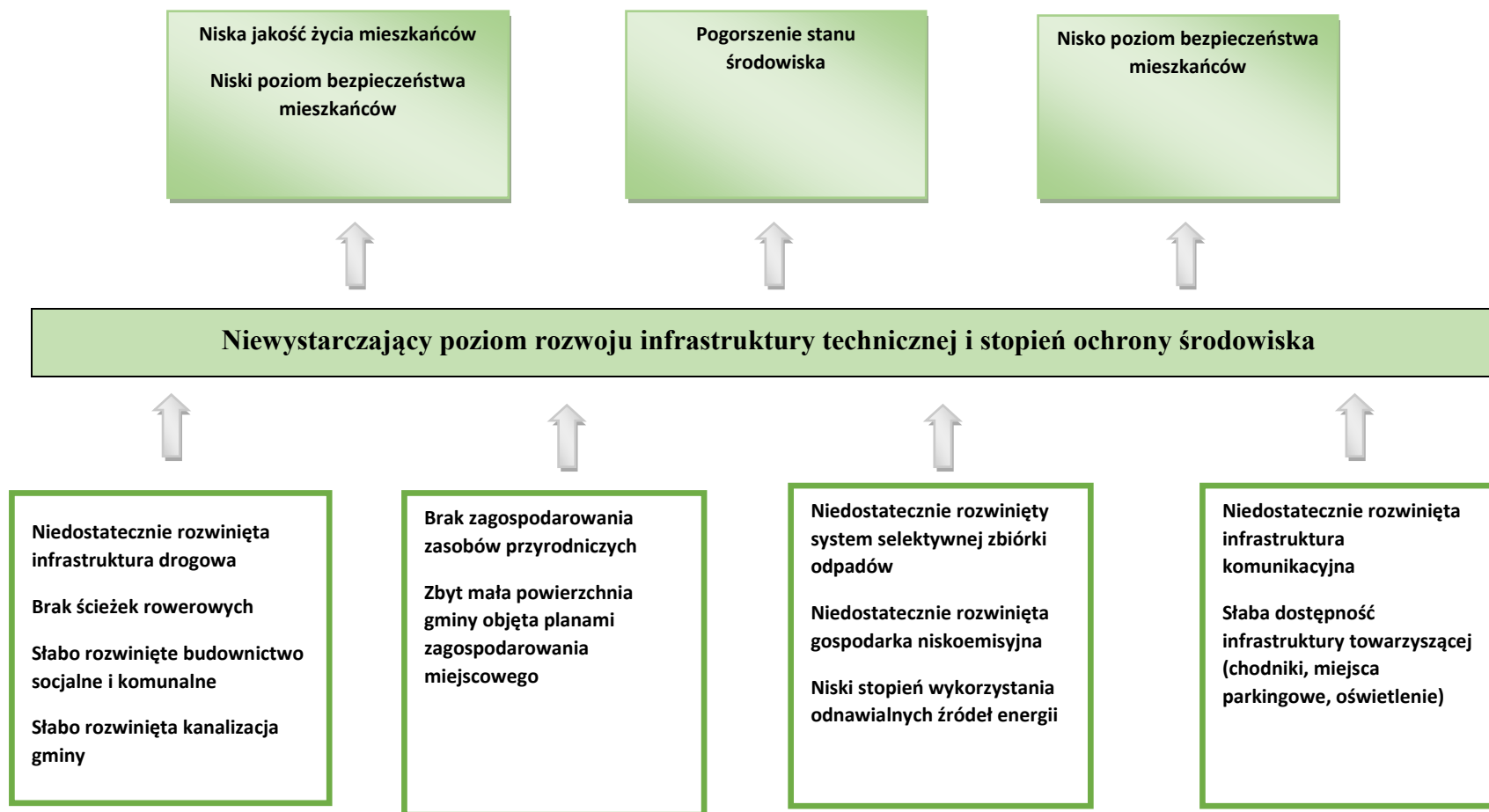
Uciążliwe jest także niewystarczające oświetlenie dróg publicznych i ulic, przystanków, miejsc zamieszkania i budynków użyteczności publicznej. Wpływa to negatywnie na poczucie bezpieczeństwa na terenie gminy. Poziom bezpieczeństwa dodatkowo obniża niewystarczająco rozwinięta infrastruktura towarzysząca w zakresie ciągów pieszych. Dodatkowo na bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego wpływa brak ścieżek rowerowych izolujących ruch rowerowy od samochodowego.

Ważnym problemem zdiagnozowanym na obszarze Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest ponadto niska jakość infrastruktury budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych, których duża część charakteryzuje się wysokim stopniem wyeksploatowania. Bieżące remonty nie zapewniają poprawy sytuacji, a jedynie wiążą się z wysokimi kosztami. W celu poprawy sytuacji konieczne jest przeprowadzenie kompleksowych prac modernizacyjnych i termomodernizacyjnych połączonych z zakupem nowego wyposażenia. Dotyczy to m.in. placówek kulturalnych, placówek oświatowych i administracyjnych.

Zgłaszanym problemem była także niedostateczna liczba mieszkań socjalnych i komunalnych na terenie gminy. Pomimo wzrostu liczby mieszkań socjalnych w gminie (w 2009 roku gmina dysponowała 7 mieszkaniami socjalnymi, w roku 2013 już 14) liczba mieszkań socjalnych oraz mieszkań chronionych nadal nie zaspokaja potrzeb mieszkańców w tym zakresie. Ponadto, należy zwrócić uwagę na stan techniczny istniejących mieszkań komunalnych. Bieżące remonty nie poprawiają w istotnym stopniu jakości infrastruktury mieszkań komunalnych w gminie.

Zanieczyszczenie środowiska naturalnego w gminie jest również w dużym stopniu uwarunkowane niewystarczająco rozwiniętą gospodarką niskoemisyjną. Na terenie gminy wykorzystywane są na szeroką skalę przestarzałe rozwiązania technologiczne w zakresie efektywności energetycznej budynków. Duża część budynków nie spełnia wymogów w zakresie izolacyjności termicznej przegród budowlanych, co wiąże się ze zwiększonym zużyciem paliwa opałowego, i w efekcie natężoną emisją zanieczyszczeń, w tym przede wszystkim dwutlenku węgla, do powietrza atmosferycznego. W zaopatrzeniu w ciepło budynków, zarówno budynków użyteczności publicznej, jak i budynków mieszkalnych, dominuje ciągle energia uzyskiwana ze spalania paliw stałych. Odnotowuje się również niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W zakresie ochrony środowiska naturalnego istotnym problemem jest także składowanie, segregacja i usuwanie odpadów zawierających azbest.

## SFERA INFRASTRUKTURALNA, ŁADU PRZESTRZENNEGO I ŚRODOWISKOWA.



## Sfera gospodarcza

Kluczowym problemem zidentyfikowanym w sferze gospodarczej jest **niski poziom rozwoju gospodarczego**. Związane jest to z niedostateczną różnorodnością gospodarczą charakteryzującą się dominacją rolnictwa i niską atrakcyjnością inwestycyjną gminy.

Gospodarka gminy jest oparta w głównej mierze o rolnictwo, stąd też jakość rolnictwa w dużej mierze warunkuje stan gospodarki w gminie. Zidentyfikowanym problemem jest w tym przypadku niska efektywność sektora: rolniczego i rolno-spożywczego. Ma to swoje źródła m.in. w słabej organizacji sektora rolnego, która wyraża się m.in. w niskim poziomie rozwoju struktur grup producenckich oraz małej aktywności rolników w zakresie konsolidacji środowiska rolniczego. Kwestią newralgiczną jest niewystarczająco rozwinięty rynek zbytu. Władze gminy mają ograniczony wpływ na kształtowanie rynków zbytu, niemniej jednak dysponują możliwościami w zakresie inicjowania współpracy pomiędzy lokalnymi przetwórcami w celu poprawy ich pozycji na rynku zbytu oraz pomiędzy przetwórcami a organizacjami skupu. Widoczny jest niewystarczający stopień inicjowania działalności pozarolniczej, co jest problemem najbardziej dotkliwym w przypadku gospodarstw małych charakteryzujących się niskim poziomem dochodowości. Jednocześnie zauważa się istotne braki w systemie wsparcia rolników w zakresie przebranżowienia, czego potwierdzeniem jest niewystarczająca oferta szkoleniowa dla rolników oraz brak zachęt finansowych na inicjowanie działań pozarolniczych.

Kwestię problematyczną stanowi także niedostosowanie systemu kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. Wykształcenie mieszkańców gminy jest niedostosowane do potrzeb pracodawców, o czym świadczy przeprowadzany przez Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Problemem często zauważanym i sygnalizowanym przez przedsiębiorców z terenu gminy są niskie kwalifikacje osób bezrobotnych, w tym przede wszystkim ich wykształcenie. Potwierdzeniem powyższego są statystyki wskazujące na fakt, że największą liczbę osób bezrobotnych na terenie gminy stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej. Na terenie gminy obserwuje się niski poziom umiejętności pracowniczych, który często jest połączony z biernością mieszkańców, objawiającą się niechęcią do podejmowania pracy.

Niekorzystne warunki do rozwoju przedsiębiorczości w gminie Jabłonowo Pomorskie są uwarunkowane niską atrakcyjnością inwestycyjną gminy. Wyraźne niedostatki dostrzega się w przypadku dostępności odpowiednio uzbrojonych terenów inwestycyjnych. Problemem jest przede wszystkim ograniczona oferta sprzedaży i dzierżawy nieruchomości dla inwestorów.

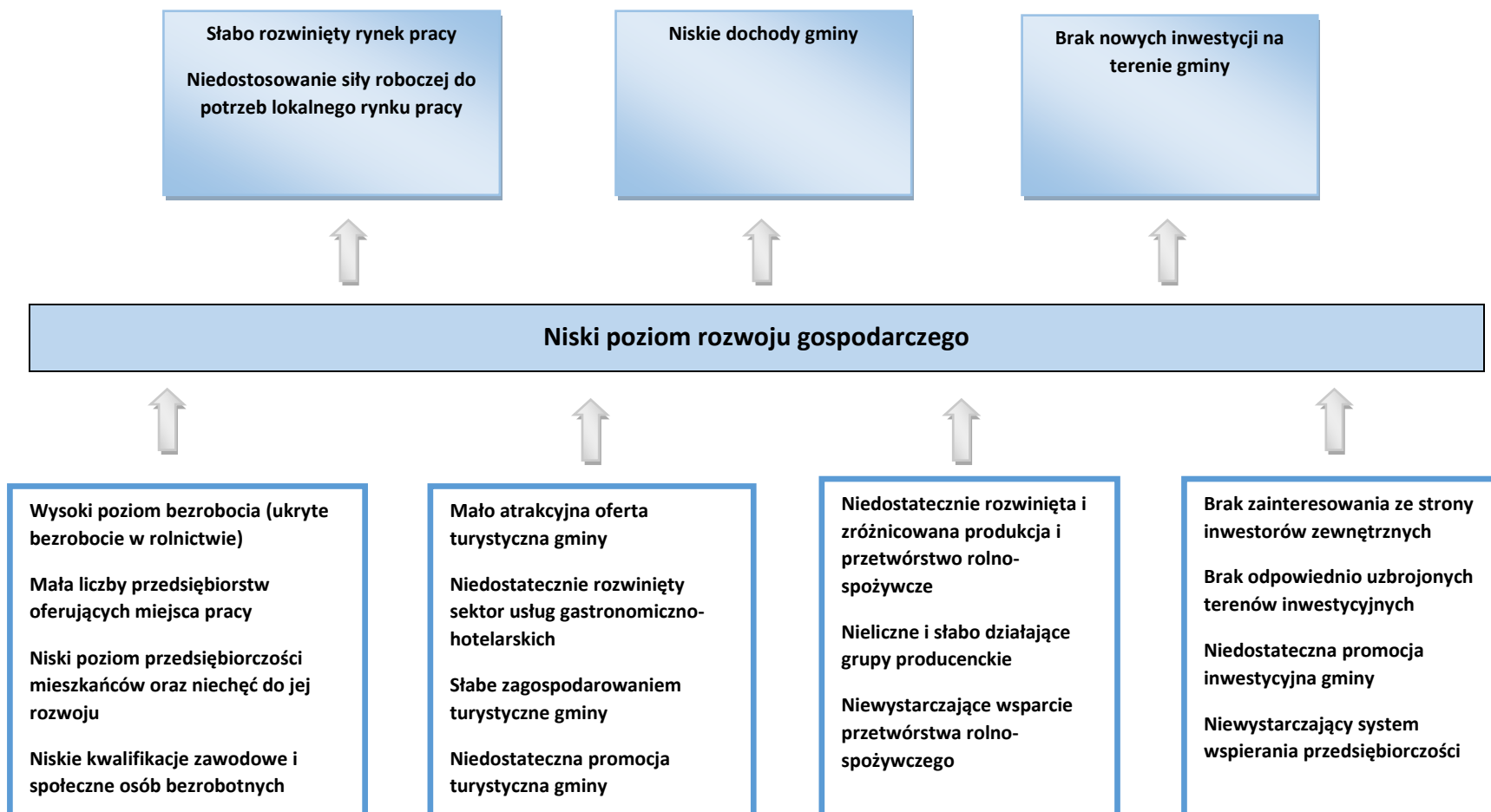
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie dysponuje korzystnymi warunkami do rozwoju turystyki ze względu na bogactwo zasobów przyrodniczych oraz liczne zlokalizowane na terenie gminy obiekty zabytkowe. Potencjał ten nie jest w pełni wykorzystywany, co przekłada się na niski udział turystyki w gospodarce lokalnej. Zidentyfikowane problemy

hamujące rozwój sektora turystycznego w gminie w szerokim zakresie dotyczą jakości i dostępności infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej. Ograniczona dostępność infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej na terenie gminy jest również powodowana słabo brakiem ścieżek rowerowych, które zapewniają sprawną komunikację pomiędzy obszarami cennymi przyrodniczo i obiektami zabytkowymi. Powyższe stanowi znaczącą barierę w rozwoju turystyki aktywnej w gminie. Na terenie gminy obserwowany jest dosyć wyraźny niedorozwój sektora usług turystycznych i okołoturystycznych. Ma to swoje odzwierciedlenie w niskiej dostępności bazy noclegowej i gastronomicznej.

Brak też promocji i upowszechniania oferty turystycznej gminy, która w opinii mieszkańców, nie jest wystarczająco promowana. Promocję oferty turystycznej gminy w dużym stopniu utrudnia niewystarczająca inwentaryzacja zasobów turystycznych, tj. zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego i bazy usług turystycznych. Kolejnym problemem jest nieefektywne wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych na potrzeby promocji gminy.

Drzewo problemów dla sfery gospodarczej zostało przedstawione na poniższym schemacie.

## SFERA GOSPODARCZA





**SFERA SPOŁECZNA**

Głównym problemem sfery społecznej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest niska jakość życia mieszkańców, wynikająca z niskiej aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców, niedostatecznej oferty usług społecznych i niskiej jakości oferty w zakresie spędzania wolnego czasu.

Niska aktywność społeczno-gospodarcza mieszkańców gminy przejawia się przede wszystkim wysokim poziomem bezrobocia, którego stopa osiąga jeden z najwyższych poziomów wśród wszystkich gmin zlokalizowanych na terenie powiatu brodnickiego (udział osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosi 12,1%). Tak wysokie bezrobocie jest następstwem procesów restrukturyzacji związanych z likwidacją PGR-ów, których skutkiem było ograniczenie miejsc pracy. Gospodarka gminy ma znamiona typowej gospodarki peryferyjnej, charakteryzuje się nienowoczesną strukturą (duży udział sektorów tradycyjnych – przede wszystkim rolnictwo, handel i budownictwo) przy niewielkim udziale najnowszych technologii. Poza swoim wymiarem ekonomicznym bezrobocie (zwłaszcza długotrwałe) wywiera ujemne skutki społeczne. Bezrobocie rodzi negatywne reakcje emocjonalne, problemy zdrowotne, pesymizm i rezygnację. Niepokojąca jest coraz częściej obserwowana i zwiększająca swój zasięg bierność mieszkańców gminy w podejmowaniu pracy. W przypadku części osób bezrobotnych zauważa się tendencję do świadomego utrzymywania statusu osoby bezrobotnej, w celu utrzymywania świadczeń z pomocy społecznej. Duża grupa osób bezrobotnych podejmuje się dorywczych zajęć. Znaczący udział w grupie bezrobotnych mają również ludzie młodzi, których znaczna część jest na utrzymaniu rodziny. Jabłonowo Pomorskie charakteryzuje się niskim poziomem przedsiębiorczości mieszkańców. Związane jest to m.in. z rolniczym charakterem gminy, większość mieszkańców trudni się rolnictwem. Przekłada się on na niższą aktywność ludności w zakładaniu własnej działalności gospodarczej. Jednocześnie zidentyfikowanym problemem jest niewystarczający stopień wsparcia, w szczególności słabo rozbudowany system szkoleń dla osób chcących założyć działalność gospodarczą.

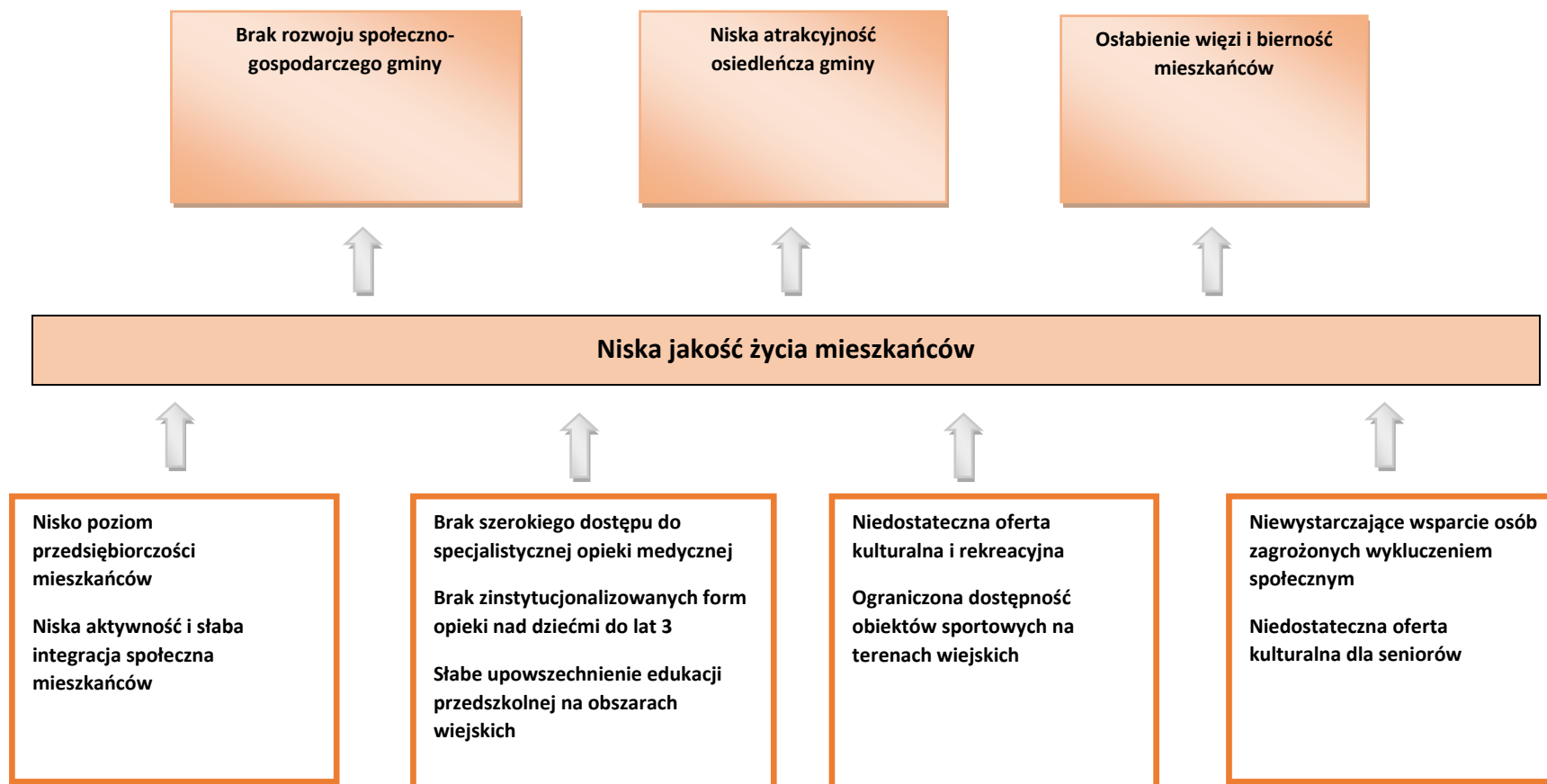
Kolejnym problemem jest niedostateczne wsparcie instytucjonalne osób starszych i niepełnosprawnych. Istnieje zapotrzebowanie na działania i projekty systemowe przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, jak również szeroko rozumiane poradnictwo rodzinne. Wiele z projektów było realizowanych w ramach perspektywy unijnej 2007-2013, aktualnie podkreśla się potrzebę prowadzenia działań aktywizacyjno-szkoleniowych z wykorzystaniem stażu zawodowego w lokalnych firmach dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwałe korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem zapotrzebowania na zawody deficytowe na lokalnym rynku pracy. Istotne jest aby na terenie gminy podejmować działania w celu poprawy kondycji fizycznej oraz intelektualnej osób niepełnosprawnych poprzez dostosowaną do ich możliwości edukację oraz zajęcia rehabilitacyjno-usprawniające. Priorytetem jest likwidacja barier architektonicznych, technicznych oraz barier w komunikowaniu się oraz stwarzanie warunków do pełnego uczestnictwa zarówno w edukacji jak i w życiu społecznym.

Często zgłaszanym problemem był ograniczony dostęp do odpowiedniej liczby lekarzy specjalistów. Jednocześnie zauważa się zdecydowanie gorszą sytuację na terenach wiejskich, gdzie problem pogłębia niewystarczająca dostępność komunikacyjna do ośrodków, w których zlokalizowane są placówki ochrony zdrowia.

Problemem występującym na terenie gminy jest niewystarczające wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Braki w tym zakresie dostrzega się w przypadku dostępności pomocy społecznej w formie poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego skierowanego do dzieci, młodzieży i osób dorosłych w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych, wychowawczych i zawodowych. Na terenie gminy dostrzega się wyraźny deficyt w zakresie dostępu do opieki żłobkowej. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden żłobek. Mniejsze zapotrzebowanie mieszkańców obszarów wiejskich usługami żłobkowymi wynika zapewne z tego, że rolniczy charakter wielu gospodarstw domowych pozwala na to, iż opiekę nad dzieckiem sprawują członkowie rodziny. Potrzeby w tym względzie jednakże, choć nie zasadnicze, obejmują wprowadzenie tej formy wsparcia opieki nad dzieckiem, gdyż brak możliwości posłania dzieci do żłobków oznacza ograniczenie możliwości podjęcia pracy zawodowej przez kobiety. Istotnym problemem jest także niedostateczne upowszechnienie edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich gminy, gdzie jedynie 16,2% dzieci w wieku 3-6 lat objęta jest wychowaniem przedszkolnym. Jednym z celów rozwoju edukacji przedszkolnej powinno być zatem jej upowszechnianie oraz podniesienie świadomości rodziców na temat korzyści płynących dla dziecka z jego uczęszczania do przedszkola. W celu poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych przedszkola zgłaszają potrzeby dotyczące przede wszystkim modernizacji infrastruktury i wyposażenia, zapewnienia dodatkowych kierunkowych zajęć oraz podnoszenia kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedszkolnych.

Istotnym problemem z zakresu sfery społecznej jest brak zapewnienia przez gminę atrakcyjnej oferty kulturalnej i rekreacyjnej. Brakuje miejsc do krótkiego odpoczynku oraz brak zagospodarowania rynku w Jabłonowie Pomorskim. Oferta kulturalno-rozrywkowa na terenie gminy jest niedostateczna. Do nielicznych należą wydarzenia plenerowe lub w przestrzeni miasta. Dużo jest działań mających charakter rutynowy, związany z codzienną działalnością organizujących je placówek. Stosunkowo słabo rozwinięta jest baza ogólnodostępnych obiektów sportowych. W szczególności dotyczy to obszarów wiejskich, gdzie występują wyraźne deficyty w zakresie wyposażenia w boiska sportowe szkół wiejskich oraz wsi, w których nie są zlokalizowane szkoły. Brak ogólnodostępnych obiektów sportowych na obszarach wiejskich gminy nie zapewnia dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do spędzania wolnego czasu. Drzewo problemów dla sfery społecznej zostało przedstawione na poniższym schemacie

## SFERA SPOŁECZNA



### 3.3. Analiza SWOT

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie umożliwiła wyciągnięcie wniosków poprzez sformułowanie mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń. Dodatkowym źródłem informacji na temat rzeczywistej oceny sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy były przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców gminy. Wnioski wyciągnięte z przeprowadzonej diagnozy i badań ankietowych przedstawiono w kolejnych częściach niniejszej strategii.

Zaprezentowana analiza SWOT to metoda diagnozy sytuacji społeczności lokalnej. Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów. Szczegółowa analiza SWOT polega na rozważeniu:

- ❖ **Sił (Strengths)** – mocnych stron – czynników wewnętrznie pozytywnych - atutów, które w sposób pozytywny wyróżniają z otoczenia, tworzące podstawy dla rozwoju, podnoszące atrakcyjność i konkurencyjność w oczach mieszkańców, inwestorów, osób odwiedzających,
- ❖ **Słabości (Weaknesses)** – słabych stron – czynników wewnętrznie negatywnych – konsekwencji ograniczeń zasobów, mających negatywny wpływ na rozwój gminy lub utrudniających realizację zamierzeń, obniżających pozycje zarówno w oczach mieszkańców, jak i inwestorów zewnętrznych,
- ❖ **Szans (Opportunities)** – czynników zewnętrznie pozytywnych – zjawisk i tendencji w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane stają się impulsem do rozwoju, cechy makrootoczenia, które sprzyjają rozwojowi gminy,
- ❖ **Zagrożeń (Threats)** – czynników zewnętrznie negatywnych – wszystkich czynników zewnętrznych, które postrzegane są jako bariery, cechy makrootoczenia, które mogą spowolnić rozwój gminy.

Czynniki usystematyzowane jako mocne i słabe strony traktowane są jako wewnętrzne uwarunkowania gminy, odnoszące się bezpośrednio do zasobów i problemów istniejących na jej obszarze. Szanse i zagrożenia są traktowane jako uwarunkowania zewnętrzne, niezależne, których zaistnienie w otoczeniu gminy może na nie oddziaływać.

Analiza SWOT, jak i kierunki rozwoju gminy przedstawiono w podziale na trzy sfery:

- Sfera 1: Infrastrukturalna i środowiskowa,
- Sfera 2: Gospodarcza,
- Sfera 3: Społeczna.

Tabela 18. Analiza SWOT – sfera infrastrukturalna i środowiskowa

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ korzystne turystycznie położenie na obszarze pojezierza brodnickiego</li> <li>▪ dogodne powiązania komunikacyjne</li> <li>▪ dobre jakościowo gleby</li> <li>▪ czyste środowisko naturalne</li> <li>▪ indywidualne, wysokotowarowe rolnictwo</li> <li>▪ możliwości wyodrębnienia terenów pod inwestycje</li> <li>▪ powszechna dostępność wodociągu na terenie gminy</li> <li>▪ baza sportowa w Jabłonowie Pomorskim – stadion</li> <li>▪ posiadanie połączeń kolejowych</li> <li>▪ obiekty zabytkowe</li> <li>▪ brak uciążliwego przemysłu</li> <li>▪ dobre warunki do produkcji wysokiej jakości produktów rolnych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ zły stan nawierzchni dróg gminnych i powiatowych na terenie gminy</li> <li>▪ brak utwardzonych dróg dojazdowych do obszarów wiejskich</li> <li>▪ niedostateczna ilość chodników i poboczy</li> <li>▪ zbyt mało miejsc parkingowych</li> <li>▪ duże rozproszenie zabudowy</li> <li>▪ niedostatecznie rozwinięty system selektywnej zbiórki odpadów</li> <li>▪ niezadawalający wskaźnik skanalizowania gminy</li> <li>▪ brak dostępu do szerokopasmowych sieci internetowych</li> <li>▪ brak ścieżek rowerowych</li> <li>▪ miejscowy brak i nieefektywne oświetlenie</li> <li>▪ brak uzbrojonych terenów pod zabudowę</li> <li>▪ pokrycie azbestowe dachów części domostw</li> <li>▪ niska świadomość ekologiczna mieszkańców</li> <li>▪ niedostateczna oferta budownictwa socjalnego</li> <li>▪ brak zorganizowanych terenów rekreacyjnych</li> <li>▪ niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego,</li> <li>▪ brak sieci gazowej</li> <li>▪ niedostateczne zagospodarowanie jezior</li> <li>▪ słabo rozwinięte rolnictwo ekologiczne</li> <li>▪ słaba dostępność komunikacji zbiorowej</li> </ul>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ dogodne warunki do wykorzystywania odnawialnych źródeł energii (solary, fotowoltaika, elektrownie wiatrowe, biogazownie)</li> <li>▪ ograniczenie emisji gazów cieplownicznych</li> <li>▪ rozwój świadomości ekologicznej</li> <li>▪ rozwój turystyki pieszej i rowerowej</li> <li>▪ nowa perspektywa finansowa UE</li> <li>▪ zwiększone dofinansowania unijne (zmniejszenie poziomu wkładu własnego)</li> <li>▪ pozyskanie środków unijnych na rozwój przedsiębiorczości</li> <li>▪ nacisk Unii Europejskiej na politykę proekologiczną</li> <li>▪ dofinansowanie dla rolnictwa</li> <li>▪ rozwój turystyki w oparciu o zasoby przyrodnicze</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ rosnące zanieczyszczenie środowiska naturalnego</li> <li>▪ atrakcyjność inwestycyjna gmin ościennych</li> <li>▪ restrykcyjne przepisy prawne w zakresie ochrony środowiska</li> <li>▪ duże koszty uzbrojenia terenów pod inwestycje</li> </ul>

Tabela 19. Analiza SWOT – sfera gospodarcza

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ indywidualne, wysokotowarowe rolnictwo</li> <li>▪ możliwości wyodrębnienia terenów pod inwestycje</li> <li>▪ zaplecze surowcowe dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego</li> <li>▪ atrakcyjne tereny dla budownictwa mieszkaniowego</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ brak znaczącego popytu wewnętrznego z uwagi na niskie dochody mieszkańców</li> <li>▪ brak przetwórstwa rolno-spożywczego</li> <li>▪ mała ilość grup producenckich wśród rolników</li> <li>▪ niewielka liczba małych i średnich przedsiębiorstw</li> <li>▪ niski poziom dochodów własnych gminy</li> <li>▪ wysoki poziom bezrobocia,</li> <li>▪ brak mechanizmów stymulujących powstawanie nowych podmiotów gospodarczych</li> <li>▪ brak inwestorów</li> <li>▪ peryferyjność gminy</li> <li>▪ brak nowych zakładów pracy – przedsiębiorstw produkcyjnych</li> <li>▪ niedostateczna ilość wysoko wykwalifikowanej kadry</li> <li>▪ słabo rozwinięta baza turystyczno-wypoczynkowa oraz sektor usług gastronomiczno-hotelarskich</li> <li>▪ niedostatecznie rozwinięte doradztwo i wsparcie dla sektora MSP</li> </ul>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ utworzenie rozpoznawalnych atrakcji turystycznych</li> <li>▪ nowa tranza środków z UE</li> <li>▪ rosnąca średnia płaca krajowa, podniesienie płacy minimalnej</li> <li>▪ wykorzystanie potencjału dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa</li> <li>▪ sprzyjające warunki dla rozwoju agroturystyki</li> <li>▪ współpraca z sąsiadującymi gminami,</li> <li>▪ zbrojenie terenów inwestycyjnych</li> <li>▪ rosnące zapotrzebowanie na usługi turystyczne w regionach atrakcyjnych przyrodniczo, historycznie i kulturowo.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ konkurencyjna pozycja innych gmin zabiegających o inwestorów i środki pomocowe;</li> <li>▪ zahamowanie wzrostu gospodarczego</li> <li>▪ emigracja najlepiej wykształconych i najbardziej przedsiębiorczych osób z terenu gminy</li> <li>▪ niekorzystna sytuacja na rynku pracy,</li> <li>▪ brak ekonomicznej stabilizacji w rolnictwie,</li> <li>▪ utrzymujący się kryzys gospodarczy i związane z nim spowolnienie gospodarcze</li> <li>▪ ubożenie społeczeństwa,</li> <li>▪ obniżenie krajowych środków finansowych na walkę z bezrobociem</li> <li>▪ trudność w pozyskaniu funduszy zewnętrznych ze względu na brak środków własnych stanowiących wkład własny</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne

Tabela 20. Analiza SWOT – sfera społeczna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ kulturalna działalność placówek oświatowych</li> <li>▪ działalność M-GOPS</li> <li>▪ działalność społeczna Zgromadzenia Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej</li> <li>▪ dobra dostępność infrastruktury społecznej</li> <li>▪ aktywna działalność organizacji pozarządowych</li> <li>▪ cykliczna organizacja imprez kulturalnych i sportowych (festyny, konkursy, zawody, imprezy integracyjne)</li> <li>▪ wykształcona kadra w zakresie oświaty i kultury</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ występowanie dużego jawnego i ukrytego bezrobocia</li> <li>▪ niski poziom wykształcenia mieszkańców</li> <li>▪ niewielka aktywność społeczna</li> <li>▪ niewystarczająca mobilność części mieszkańców</li> <li>▪ istnienie dużej grupy osób utrzymujących się z pomocy społecznej</li> <li>▪ brak żłobka</li> <li>▪ niedostateczne upowszechnienie edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich gminy</li> <li>▪ brak miejsc spędzania wolnego czasu dla całych rodzin</li> <li>▪ niska dostępność do lekarzy specjalistów</li> <li>▪ niechęć mieszkańców w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych</li> <li>▪ migracja młodych i wykształconych mieszkańców do większych miast lub poza granice kraju</li> <li>▪ niska świadomość zdrowotna społeczeństwa,</li> <li>▪ niska zdolność absolwentów do zatrudnienia (słabe umiejętności praktyczne)</li> </ul>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ możliwości dofinansowania z funduszy unijnych projektów szkoleniowych</li> <li>▪ polityka prorodzinna kraju - wspieranie kobiet w powrocie do pracy</li> <li>▪ promocja dorobku kulturowego i tradycji regionalnych</li> <li>▪ promocja kształcenia ustawicznego</li> <li>▪ pobudzanie inicjatyw oddolnych.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ nasilanie się zjawiska wyuczonej bezradności, brak aspiracji osób wykluczonych</li> <li>▪ wzrost postaw roszczeniowych i brak aktywności beneficjentów pomocy społecznej</li> <li>▪ trudności z rozwiązaniem problemów związanych z transformacją ekonomiczną: wzrostem bezrobocia, odpływem młodego pokolenia, osłabienia więzi społecznych</li> <li>▪ obciążenie systemu zdrowia i opieki społecznej będące skutkiem starzenia się społeczeństwa</li> <li>▪ niskie nakłady państwa na służbę zdrowia</li> <li>▪ postępujący niż demograficzny</li> <li>▪ niski przyrost naturalny</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne

### 3.4. Wizja i misja

Przeprowadzona wcześniej diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy oraz przeprowadzone konsultacje społeczne, stanowią podstawę sformułowania wizji rozwojowej gminy. Tworząc wizję gminy należy określić, jakie cechy powinny ją w przyszłości charakteryzować, co jest bardzo istotne z punktu widzenia formułowania celów rozwoju i kierunków podejmowanych działań. Cele rozwoju oraz konkretne przedsięwzięcia związane z ich realizacją, powinny prowadzić do osiągnięcia określonego stanu gminy, uznanego przez jej społeczność za pożądany i atrakcyjny.

**Wizja stanowi jeden z podstawowych elementów wpływających na kierunek rozwoju lokalnego na danym terenie. Wyznacza pożądany stan docelowy w określonym momencie czasu – od roku opracowania strategii do roku 2025, do którego należy dążyć podporządkowując mu wszelkie działania podejmowane na obszarze gminy.** Rozwój Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie będzie realizowany w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, które zakładają równowagę pomiędzy rozwojem gospodarczym, poszanowaniem praw przyrody i rozwojem społecznym. Rozwój ten zakłada podporządkowanie procesów gospodarczych potrzebie zachowania i ochrony środowiska naturalnego. Proponowana wizja rozwoju brzmi następująco:

#### Wizja

*Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie miejscem dobrze zarządzanym, przyjaznym dla mieszkańców, otwartym na rozwój i współpracę oraz zapewniającym atrakcyjne warunki życia*

Następnym krokiem w kierunku ustanowienia celów strategicznych było ustalenie misji Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. **Misja zawiera ogólny kierunek dalszego rozwoju gminy w planowanym horyzoncie czasowym strategii. Stanowi deklarowany sposób osiągnięcia stanu docelowego - wyrażonego w wizji rozwoju. Misja umożliwia skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonej grupie celów zadań realizacyjnych.** Misja rozwoju brzmi następująco:

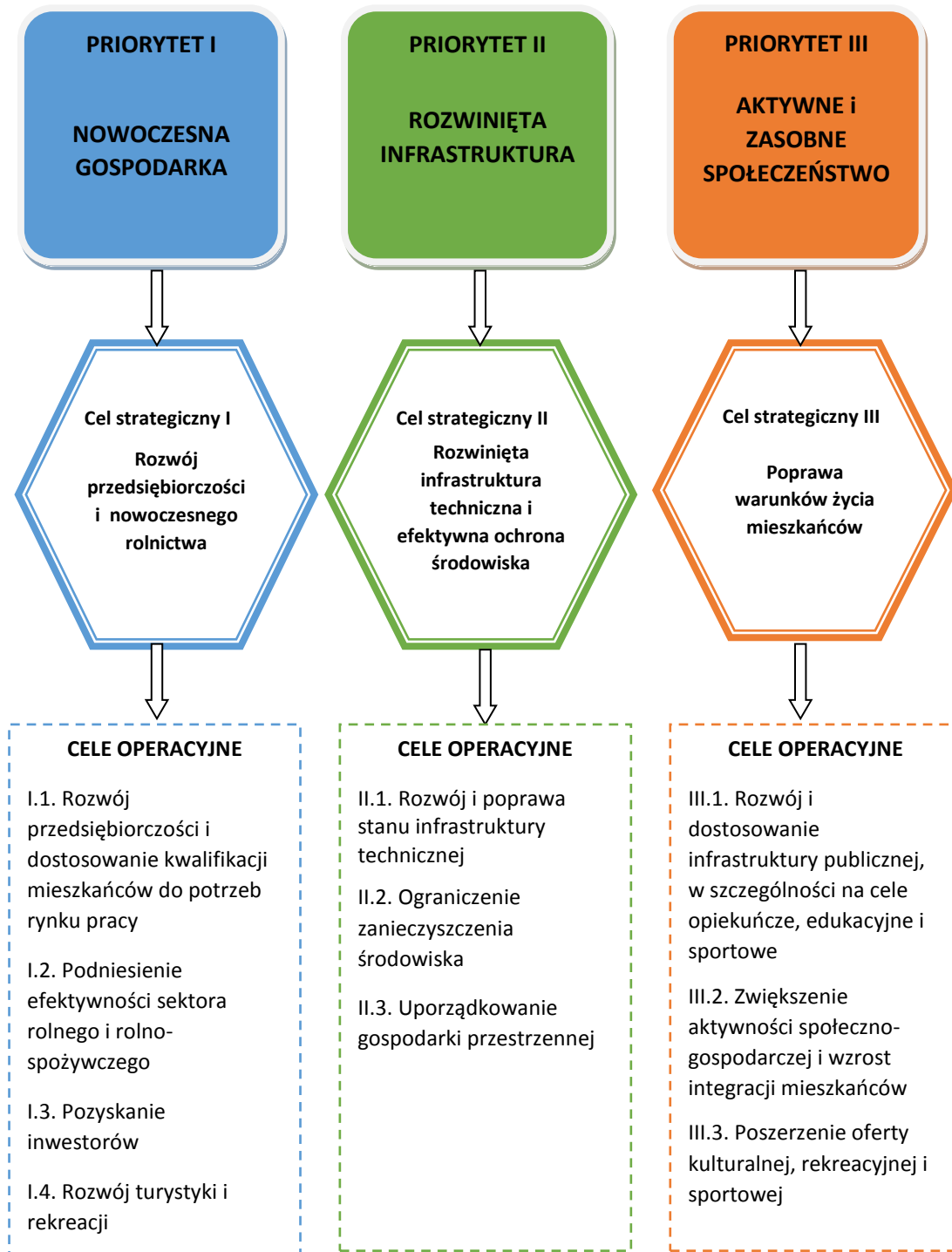
#### Misja

*Misją Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest tworzenie warunków do poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju przedsiębiorczości i rolnictwa oraz aktywności mieszkańców*



## 4. Plan operacyjny

Diagnoza społeczno-gospodarcza i przeprowadzona na jej podstawie analiza SWOT, jak również wyniki sondażu społecznego pozwoliły na określenie trzech strategicznych celów rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wyznaczonych w ramach trzech priorytetów. Priorytety określają najważniejsze sfery, które najpilniej potrzebują interwencji na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Wyznaczonym celom strategicznym przyporządkowano odpowiednio cele operacyjne zaprezentowane na poniższym schemacie. W tabeli pod schematem przedstawiono szczegółową analizę kierunków działania i wyznaczonych w ich ramach zadań.



**Tabela 21. Tabela. Analiza celów operacyjnych, kierunków działania i wyznaczonych w ich ramach przedsięwzięć.**

<b>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</b>		
<b>Cele operacyjne</b>	<b>Kierunek działania</b>	<b>Proponowane przedsięwzięcia</b>
<p>Cel operacyjny I.1. Rozwój przedsiębiorczości i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Podniesienie kwalifikacji zawodowych i społecznych mieszkańców gminy w celu dostosowania ich do potrzeb rynku pracy - kierunek działania obejmuje aktywne działania na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców gminy – osób bezrobotnych oraz pracowników/kadry oświatowej.</li> <li>❖ Promocja przedsiębiorczości – kierunek działania obejmuje wszelkiego rodzaju wsparcie dla osób planujących założenie własnej działalności gospodarczej, szkolenia, spotkania z pracodawcami.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Organizacja szkoleń i kursów zawodowych oraz doradztwo zawodowe</li> <li>▪ Opracowanie gminnego programu wspierania przedsiębiorczości - program wsparcia dla przedsiębiorstw z terenu gminy</li> <li>▪ Wsparcie oraz aktywizacja osób bezrobotnych i poszukujących pracy w zakresie nierealizowanym przez wyspecjalizowane instytucje np. spółdzielnie socjalne</li> <li>▪ Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy wśród uczniów Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Jabłonowie Pomorskim</li> </ul>
<p>Cel operacyjny I.2. Podniesienie efektywności sektora rolnego i rolno-spożywczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Rozwój struktur grup producentów - kierunek działania zakłada inicjowanie współpracy grup producentów rolnych i spożywczych, zwiększania bezpośrednich powiązań pomiędzy rolnictwem a przetwórstwem, promocję spółdzielczości i tworzenia grup producenckich.</li> <li>❖ Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego - kierunek działania udzielanie pomocy merytorycznej oraz organizację szkoleń z zakresu prowadzenia przetwórci rolno-spożywczych i wprowadzania innowacji, udzielanie informacji o dostępnych kredytach i pożyczkach dla osób rozpoczynających lub rozwijających przetwórstwo rolno-spożywcze, a także o dostępnych programach pomocowych, inicjowanie i wspieranie działań mających na celu współpracę pomiędzy firmami</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Rozwój rolnictwa wysokotowarowego</li> <li>▪ Rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego, w tym ekologicznego</li> <li>▪ Szkolenia i doradztwo w zakresie możliwości podejmowania działalności pozarolniczej</li> <li>▪ Działania informacyjne w zakresie możliwości pozyskania funduszy na dla osób rozpoczynających lub rozwijających przetwórstwo rolno-spożywcze</li> </ul>

	<p>przetwórczymi działającymi w podobnej branży, inicjowanie i wspieranie współpracy firm przetwarzających żywność z ich producentami, współpraca samorządu z przetwórcami rolnymi w celu wspólnej promocji oraz marketingu.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Wsparcie dywersyfikacji działalności rolniczej - prowadzenie szkoleń i doradztwa w zakresie możliwości podejmowania działalności pozarolniczej, w tym możliwości dotowania zakładania i prowadzenia działalności pozarolniczej, lub podejmowania pracy poza gospodarstwem.</li> </ul>	
<p>Cel operacyjny I.3. Pozyskanie inwestorów</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Opracowanie spójnego, przejrzystego oraz jednoznacznego systemu preferencji podatkowych i jego upowszechnienie, podniesienie jakości obsługi inwestora w Urzędzie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.</li> <li>❖ Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną, tj. kanalizacyjną, wodociągową, elektryczną i drogową działek inwestycyjnych zlokalizowanych na terenie gminy w celu zwiększenia ich atrakcyjności lokalizacyjnej i przyciągnięcia inwestorów.</li> <li>❖ Promocja oferty inwestycyjnej gminy poprzez zakrojone na szeroką skalę działania promujące za pośrednictwem strony internetowej, kampanii informacyjnej w mediach branżowych i portalach branżowych, folderów dla inwestorów, wkładek w prasie regionalnej i ogólnopolskiej oraz artykułów w prasie.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ <b>Wyznaczenie i opracowanie oferty terenów przeznaczonych pod inwestycje (tereny inwestycyjne)</b></li> <li>▪ Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przeznaczonych pod działalność gospodarczą – np. uzbrojenie pustostanów i naprawa dróg dojazdowych.</li> <li>▪ Działania promocyjne gminy</li> </ul>
<p>Cel operacyjny I.4. Rozwój turystyki i rekreacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Zagospodarowanie i tworzenie terenów rekreacyjnych na terenie gminy. W szczególności planuje się rewitalizację rynku w Jabłonowie Pomorskim. Wskazany obszar stanowi ściśle centrum życia społecznego, publicznego i gospodarczego miasta oraz całej gminy. Lokalna infrastruktura techniczna i społeczna w ramach Rynku wymaga kompleksowych działań rewitalizacyjnych (nieliczna i chaotyczna mała infrastruktura,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Rozwój gospodarstw agroturystycznych</li> <li>▪ <del>Rewitalizacja rynku w Jabłonowie Pomorskim wraz z rewitalizacją społeczną</del></li> <li>▪ <b>Rewitalizacja obszarów zdegradowanych wskazanych w „Programie rewitalizacji dla miasta i gminy Jabłonowo Pomorskie”</b></li> </ul>

	<p>brak miejsc do krótkiego odpoczynku, brak stylowego oświetlenia Rynku, brak amfiteatru, placu zabaw itd.). Niezbędne są także działania z zakresu rewitalizacji społecznej, w celu aktywizacji i integracji mieszkańców.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Rozwój sektora usług turystycznych i około turystycznych, poprzez rozwój sektora rozbudowę i zróżnicowanie obiektów turystycznych na terenie gminy – np. zagospodarowanie plaży miejskiej w Nowej Wsi, która w okresie letnim stanowi miejsce licznych spotkań mieszkańców z terenu miasta i gminy oraz przyjezdnych turystów.</li> <li>❖ Promocja oferty turystycznej gminy poprzez przeprowadzenie inwentaryzacji zasobów turystycznych (przyrodniczych, kulturalnych), skuteczniejsze wykorzystanie Internetu (strony internetowej gminy) do promocji zasobów gminy.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Promocja walorów turystycznych i historycznych gminy oraz lokalnych produktów,</li> <li>▪ Rozwój turystyki wodnej (szlak kajakowy)</li> <li>▪ Zagospodarowanie plaży w Nowej Wsi</li> </ul>
--	---	--

Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska		
Cele operacyjne	Kierunek działania	Proponowane przedsięwzięcia
<p>Cel operacyjny II.1.</p> <p>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury technicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Modernizacja i rozbudowa nawierzchni dróg zlokalizowanych na terenie miasta i gminy oraz utwardzanie dróg gruntowych. W szczególności zakłada się realizację przedsięwzięć drogowych na terenach wiejskich gminy. Planuje się również współpracę z Powiatem Brodnickim w zakresie modernizacji dróg powiatowych przebiegających przez teren gminy.</li> <li>❖ Zwiększenie dostępności infrastruktury towarzyszącej w zakresie: chodników, miejsc parkingowych i oświetlenia w szczególności przy miejscach użyteczności publicznej. Ponadto, zakłada się budowę oświetlenia wzdłuż dróg, oświetlenie miejsc zamieszkania oraz budynków użyteczności publicznej.</li> <li>❖ Modernizacja sieci kanalizacyjnej, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nie objętych systemem kanalizacji sanitarnej.</li> <li>❖ Modernizacja infrastruktury związanej z gospodarką odpadami, należy dążyć do tego aby infrastruktura spełniała wszystkie wymogi techniczne i prawne.</li> <li>❖ Modernizacja i budowa budynków użyteczności publicznej m.in. instytucji kulturalnych, instytucji pomocy społecznej, szkół, przedszkoli. Należy także skupić się na rozwoju budownictwa socjalnego i komunalnego, w celu zwiększenia dostępności mieszkań dla osób najuboższych.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Budowa i przebudowa dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą</li> <li>▪ Budowa ścieżek rowerowych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie, na trasach: <ul style="list-style-type: none"> <li>- Jabłonowo Pomorskie - Jabłonowo-Zamek - Bukowiec-Lembarg - Kruszyny,</li> <li>- Jabłonowo Pomorskie - Rywałd,</li> <li>- Jabłonowo Pomorskie - Górale - Konojady - Tomki,</li> <li>- Jabłonowo Pomorskie - Nowa Wieś.</li> </ul> </li> <li>▪ Wykonanie energooszczędnego oświetlenia ulicznego – stawianie lamp solarowych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie</li> <li>▪ Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz budowa/przebudowa/modernizacja infrastruktury wod.-kan. na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie</li> <li>▪ Przebudowa/modernizacja stacji uzdatniania wody</li> <li>▪ Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej poprzez zakup i montaż prasy do odwadniania osadów na terenie oczyszczalni ścieków w Jabłonowie Pomorskim</li> <li>▪ Gazyfikacja gminy</li> <li>▪ Budowa/modernizacja i remont chodników</li> <li>▪ Budowa nowych miejsc parkingowych</li> <li>▪ Poprawa infrastruktury oświetleniowej (budowa oświetlenia drogowego, modernizacja oświetlenia ulicznego LED, oświetlenie solarno- wiatrowe).</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Remont i modernizacja Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Jabłonowie Pomorskim</li> <li>▪ Termomodernizacja i remont Centrum Kultury i Sportu i Remizy Strażackiej w Jabłonowie Pomorskim</li> <li>▪ Modernizacja i doposażenie oddziałów przedszkolnych w Góralach oraz Płowężu na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie</li> <li>▪ Budowa sali sportowej oraz boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej w Jabłonowie Pomorskim</li> <li>▪ Budowa szerokopasmowego łącza internetowego na terenie szkół Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie</li> </ul>
<p>Cel operacyjny II.2.</p> <p>Ograniczenie zanieczyszczenia środowiska</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Rozwój gospodarki niskoemisyjnej i promocja odnawialnych źródeł energii poprzez kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej oraz promocję termomodernizacji budynków mieszkaniowych wraz z wymianą oświetlenia tych obiektów na energooszczędne. Ponadto, zakłada się promocję wykorzystania odnawialnych źródeł energii w zakresie energii słonecznej, wodnej i energii wiatru poprzez organizację kampanii promujących odnawialne źródła energii, realizację projektów mających na celu wdrożenie systemów odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych.</li> <li>❖ <b>Wsparcie działań prawidłowej realizacji zadań w zakresie gospodarki odpadami</b></li> <li>❖ Edukacja ekologiczna mieszkańców poprzez edukację formalną w szkołach podstawowych i gimnazjalnych oraz realizację zadań związanych z edukacją ekologiczną przez Urząd Miasta i Gminy w Jabłonowie Pomorskim we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Edukacja ekologiczna powinna przede wszystkim skupiać się na kwestiach składowania, segregacji i usuwania odpadów, w tym odpadów zawierających azbest.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Wykonanie energooszczędnego oświetlenia ulicznego – stawianie lamp solarowych na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie</li> <li>▪ Modernizacja oraz termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie</li> <li>▪ Przebudowa targowiska miejskiego z wykorzystaniem instalacji OZE wraz z budową parkingu dla pojazdów samochodowych dla potrzeb targowiska miejskiego</li> <li>▪ Montaż kolektorów słonecznych <b>oraz paneli fotowoltaicznych</b> na budynkach <b>mieszkalnych</b> oraz budynkach użyteczności publicznej</li> <li>▪ Modernizacja instalacji grzewczych oraz ciepłej wody użytkowej w obiektach komunalnych z wykorzystaniem OZE (pompy ciepła, solary, instalacje fotowoltaiczne)</li> <li>▪ <b>Budowa/rozbudowa/modernizacja punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych zgodnie z obowiązującymi standardami</b></li> <li>▪ Tworzenie programów, warunków, możliwości unieszkodliwiania pozostającego na terenie gminy azbestu</li> <li>▪ Organizacja warsztatów, imprez plenerowych, konkursów dot.</li> </ul>

		kwestii ochrony środowiska
Cel operacyjny II.3. Uporządkowanie gospodarki przestrzennej	❖ Zwiększenie powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego - uporządkowanie przestrzeni gminy poprzez: ujednolicone zasady gospodarowania przestrzenią w gminie, opracowywanie planów z uwzględnieniem konieczności ochrony wysokiej jakości gleb przed nierolniczym zagospodarowaniem, opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego na potrzeby zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej.	▪ Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego

<b>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</b>		
<b>Cel operacyjny</b>	<b>Kierunek działania</b>	<b>Proponowane przedsięwzięcia</b>
<p>Cel operacyjny III.1. Rozwój i dostosowanie infrastruktury publicznej, w szczególności na cele opiekuńcze, edukacyjne i sportowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Zwiększenie dostępności do opieki żłobkowej i przedszkolnej poprzez budowę żłobków na terenie gminy, upowszechnienie opieki żłobkowej, wspieranie i promowanie powstawania żłobków oraz rozbudowę przedszkoli.</li> <li>❖ Rewitalizacja miejscowości wiejskich, w których przed laty funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne. Obszary te, w porównaniu z innymi rejonami, wyróżniają się negatywnie pod względem bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego, nieumiejętności dostosowania się do nowych uwarunkowań i rzeczywistości gospodarczej. Występują tu również problemami wynikające z nadużywania alkoholu. Objęcie ich programem rewitalizacji spowodowałoby poprawę jakości życia mieszkańców oraz podniesienie konkurencyjności tych obszarów.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Stworzenie warunków do rozwoju form wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz opieki nad dziećmi do lat 3, w tym tworzenie żłobków</li> <li>▪ Rewitalizacja centrów miejscowości wraz z rewitalizacją społeczną</li> <li>▪ Rozbudowa Przedszkola Samorządowego w Jabłonowie Pomorskim</li> <li>▪ Zagospodarowanie terenów przy świetlicach wiejskich</li> <li>▪ Tworzenie placów zabaw i rozbudowa istniejących</li> </ul>
<p>Cel operacyjny III.2. Zwiększenie aktywności społecznej i wzrost integracji mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Zmniejszenie poziomu bezrobocia poprzez aktywizację zawodową osób bezrobotnych, organizację: staży, prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, przekazywanie środków na podjęcie działalności gospodarczej, przyznawanie bonów zatrudnieniowych, realizację programów aktywności lokalnej, programów aktywizacji zawodowej mieszkańców.</li> <li>❖ Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - zwiększenie dostępności poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego skierowanego do dzieci, młodzieży i osób dorosłych w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych, wychowawczych i zawodowych, aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych poprzez edukację osób</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</li> <li>▪ Wsparcie osób starszych poprzez tworzenie np. klubów seniora, uniwersytetu trzeciego wieku, domu rencisty, domu spokojnej starości</li> <li>▪ Organizacja i współorganizacja imprez środowiskowych</li> <li>▪ Amatorski teatr dla dzieci i młodzieży, warsztaty teatralne w bibliotece</li> <li>▪ Podniesienie aktywności i zachęcenie do samorozwoju rodziców małych dzieci poprzez organizację "Klubu Mam"</li> <li>▪ „Klub Przedszkolaka” – zajęcia rozwijające dla dzieci w wieku</li> </ul>



	<p>starszych w zakresie osvajania z nowymi technologiami,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Wsparcie dla osób starszych powinno zapewniać wszechstronną opiekę zarówno instytucjonalną, w odpowiednich warunkach, jak i w szczególności w ramach środowiskowych form wsparcia i niestacjonarnych usług opiekuńczych świadczonych w gminie.</li> </ul>	<p>przedszkolnym</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Realizacja programów zwiększających integrację społeczną i zawodową osób ubogich i wykluczonych społecznie</li> <li>▪ Podnoszenie standardu usług socjalnych (np. „Tacy sami” – projekt artystyczny integrujący dzieci niepełnosprawne i zdrowe)</li> <li>▪ Zajęcia aktywizujące dla dorosłych organizowane przez Miejsko-Gminną Bibliotekę Publiczną w Jabłonie Pomorskim</li> <li>▪ Realizacja programów zapewniających alternatywne formy spędzania wolnego czasu i edukacji permanentnej</li> <li>▪ Podniesienie kwalifikacji kadry nauczycielskiej (nauczyciele przedszkolni, szkolni i bibliotekarze)</li> </ul>
<p>Cel operacyjny III.3.</p> <p>Poszerzenie oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>❖ Poszerzenie oferty wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, poprzez lepsze wyeksponowanie i uatrakcyjnienie dorocznych Dni Jabłonia Pomorskiego, imprez kulturalnych i rekreacyjnych, organizację większej liczby wydarzeń w przestrzeni miasta, obiektach sportowych (stadion), czy w plenerze (plaża w Nowej Wsi), organizację większej liczby wydarzeń na terenach wiejskich.</li> <li>❖ Zwiększenie dostępności do bazy sportowej na obszarach wiejskich poprzez rozbudowę infrastruktury sportowej gminy w zakresie boisk sportowych. Zakłada się koncentrację zadań inwestycyjnych na obszarach wiejskich, gdzie będą realizowane zadania w zakresie rozbudowy, przebudowy i modernizacji boisk istniejących przy szkołach oraz budowę boisk wielofunkcyjnych w miejscowościach, w których nie są zlokalizowane placówki oświatowe.</li> <li>❖ Stworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania historią gminy, współfinansowanie uczestniczenia dzieci i młodzieży w różnych amatorskich zespołach artystycznych.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Budowa boisk wiejskich w miejscowościach: Lembarg, Mileszewo, Budziszewo, Buk Pomorski, Buk Góralski, Szczepanki i Górale</li> <li>▪ Modernizacja stadionów sportowych przy ul. Słonecznej oraz przy ul. Urzędowej w Jabłonie Pomorskim</li> <li>▪ Budowa placów, parków, tras (ścieżek) rekreacyjno-sportowych, kulturowych i środowiskowych na terenie miasta i gminy</li> <li>▪ Organizacja i współorganizacja imprez środowiskowych – np. „Jabłonowska noc kulturalna” - cykliczna impreza mająca na celu upowszechnienie obcowania z kulturą</li> <li>▪ Organizacja wypoczynku zimowego i letniego dla dzieci i młodzieży</li> </ul>

Szczegółowe zadania inwestycyjne służące realizacji celów niniejszej strategii zostaną określone w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym.

## 5. Zgodność strategii rozwoju z innymi dokumentami planowania strategicznego

*Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025* nawiązuje do dokumentów strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Priorytety, cele strategiczne i działania zidentyfikowane w dokumencie są komplementarne w stosunku do m.in. następujących dokumentów strategicznych:

- *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.*
- *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju.*
- *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) do roku 2030.*
- *Strategia Rozwoju Kraju 2020.*
- *Strategia Zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.*
- *Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+.*
- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.*
- *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.*

Dokument strategiczny *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* uznaje za priorytety: (1) rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach; (2) promocję gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej oraz (3) sprzyjanie gospodarce o wysokim zatrudnieniu, zapewniającej wysoką spójność społeczną i terytorialną. *Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie* poprzez wizję, cele strategiczne, cele horyzontalne, cele operacyjne i kierunki interwencji zorientowana jest na wdrażanie w województwie trzech priorytetów strategii Europa 2020. Założenia Strategii realizują cele wyznaczone do osiągnięcia na poziomie całej Unii Europejskiej. Poniżej przedstawiono analizę spójności celów wyznaczonych w dokumentach.

**Tabela 22. Zakres komplementarności.**

<b>Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu</b>	<b>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025</b>
<b>Cele:</b>	<b>Cele strategiczne:</b>
<i>Stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinna wzrosnąć z obecnych 69% do co najmniej 75%, między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

<i>starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy.</i>	
<i>Emisję dwutlenku węgla należy ograniczyć co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, nawet o 30%; należy zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%.</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel związany z edukacją, dotyczący problemu osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, obejmuje ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

*Źródło: opracowanie własne*

*Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK) jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej. Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Celem głównym przedstawionym w niniejszym dokumencie jest poprawa jakości życia Polaków. Poniżej przedstawiono zakres komplementarności dokumentów na poziomie celów strategicznych.*

**Tabela 23. Zakres komplementarności.**

<b>Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności</b>	<b>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025</b>
<b>Cele strategiczne:</b>	<b>Cele strategiczne:</b>
<i>Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Cel 4 - Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>
<i>Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel 9 - Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>

*Źródło: opracowanie własne*

Obowiązującym dokumentem krajowym, o długookresowym horyzoncie czasowym, sięgającym roku 2030, jest *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 roku. Jednym z celów zagospodarowania przestrzennego kraju jest, zgodnie z dokumentem, *Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów*. Powyższy cel obejmuje wszystkie wyznaczone w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025 priorytety, cele strategiczne i działania, gdyż te mają prowadzić do poprawy spójności i wielofunkcyjnego rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Ponadto, stwierdzono następujący zakres komplementarności pomiędzy dokumentami:

**Tabela 24. Zakres komplementarności.**

<b>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030</b>	<b>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025</b>
<b>Cele:</b>	<b>Cele strategiczne:</b>
<i>3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>

Źródło: opracowanie własne

*Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020)* to dokument stanowiący aktualizację Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjęty 25 września 2012 r. przez Radę Ministrów. *Strategia* stanowi dobre odwzorowanie obszarów strategicznych interwencji, celów oraz kierunków interwencji proponowanych w średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Uwzględniając krajową i regionalną specyfikę programowania rozwoju społeczno-gospodarczego w szczególności pokrywają się zapisy dotyczące obszaru strategicznego II. Konkurencyjna gospodarka oraz obszaru strategicznego III. Spójność społeczna i terytorialna.

**Tabela 25. Zakres komplementarności.**

<b>Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo</b>	<b>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025</b>
<b>Cele:</b>	<b>Cele strategiczne:</b>
<i>Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>
<i>Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura</i>

	<i>techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel III.1. Integracja społeczna</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

Źródło: opracowanie własne

Strategia Zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa jest jedną z dziewięciu strategii zintegrowanych służącej realizacji celów rozwojowych SRK 2020, przyjętą przez Radę Ministrów w dniu 25 kwietnia 2012 r. Głównym celem opracowania SZRWIR jest określenie kluczowych kierunków rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2020 r., a tym samym właściwe adresowanie zakresu interwencji publicznych finansowanych ze środków krajowych i wspólnotowych.

Tabela 26. Zakres komplementarności.

<b>Strategia Zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa</b>	<b>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025</b>
<b>Cele:</b>	<b>Cele strategiczne:</b>
<i>Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i> <i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel 4. Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>
<i>Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025 wykazuje komplementarność ze *Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*. Analizowane dokumenty są komplementarne pod względem struktury, opierającej się na priorytetach, celach strategicznych, kierunkach działaniach oraz kluczowych przedsięwzięciach. Spójność założeń analizowanych dokumentów na poziomie merytorycznym występuje w ramach wyznaczonych w strategii rozwoju województwa priorytetów, w tym: *Konkurencyjna gospodarka, Modernizacja przestrzeni wsi i miast, Nowoczesne społeczeństwo*.

Tabela 27. Zakres komplementarności.

<b>Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</b>	<b>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025</b>
<b>Cele strategiczne:</b>	<b>Cele strategiczne:</b>
<i>Gospodarka i miejsca pracy</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>

<i>Dostępność i spójność</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Nowoczesny sektor rolno-spożywczy</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>

Źródło: opracowanie własne

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, stanowiącego Załącznik do Uchwały Nr 1/1/14 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 grudnia 2014 r. (projekt 7.0) określono 12 osi priorytetowych. W tabeli wskazano zakres komplementarności Strategii z zapisami RPO WK-P na lata 2014-2020.

**Tabela 28. Zakres komplementarności.**

<b>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</b>	<b>Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025</b>
<b>Cele strategiczne:</b>	<b>Cele strategiczne:</b>
<i>1 – Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>
<i>3 – Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>4 – Region przyjazny środowisku</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>5 – Spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna regionu</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>6 – Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>7 – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>8 – Aktywni na rynku pracy</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i> <i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>
<i>9 – Solidarne społeczeństwo</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>10 – Innowacyjna edukacja</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>11 – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

Źródło: opracowanie własne

Najważniejszym zadaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, który jest podstawowym instrumentem finansowym do przeprowadzania zmian strukturalnych i inwestycyjnych na terenach wiejskich, jest w obecnej perspektywie zwiększenie konkurencyjności i rentowności gospodarstw rolnych. W tabeli wskazano zakres komplementarności Strategii z zapisami PROW 2014-2020.

Tabela 29. Zakres komplementarności.

PROW 2014-2020	Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025
<b>Cele strategiczne:</b>	<b>Cele strategiczne:</b>
5.2.2. P2: <i>Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>
5.2.3. P3: <i>Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>
5.2.6. P6: <i>Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</i>
7. <i>Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

Źródło: opracowanie własne

## 6. System wdrażania, sposoby monitorowania i ewaluacji strategii

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w strategii będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostaną warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji. Samorząd Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie pełni rolę koordynatora i organizatora prac nad realizacją Strategii.

Cele strategiczne i operacyjne, w tym przede wszystkim wyznaczone w ich ramach kierunki działania opracowane w ramach niniejszej strategii, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane ze środków własnych Gminy oraz ze źródeł zewnętrznych. Wśród środków zewnętrznych wyróżnić możemy m. in.: fundusze unijne, środki z programów krajowych, pożyczki i kredyty bankowe, instrumenty zwrotne, w tym kredyty i pożyczki, środki inwestorów prywatnych, środki międzynarodowe. Należy podkreślić, że w momencie przygotowywania niniejszego dokumentu, w związku z rozpoczętym nowym okresem programowania 2014-2020, określenie szczegółowego katalogu możliwych źródeł finansowania ze środków UE nie jest możliwe z uwagi na wstępną fazę prac nad określeniem zakresu i wymiaru wsparcia. Jednocześnie zbliżający się nowy okres programowania stwarza możliwość pozyskania przez Miasto i Gminę Jabłonowo Pomorskie środków na działania służące stricte realizacji celów zawartych w niniejszym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tej możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest od aktywności władz gminy i ich udziału w procesie konsultacji założeń do okresu nowej perspektywy finansowej, definiowanej przez dokumenty programowe.

### 6.1 Wdrażanie strategii

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie za pośrednictwem podległego jej Urzędu Miasta i Gminy w Jabłonowie Pomorskim. Pracownicy urzędu odpowiadają za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii. W szczególności odpowiedzialny jest za przygotowanie i wdrożenie projektów wynikających z planu działań operacyjnych.

Dla optymalnej realizacji zadań strategicznych istotne jest również zaangażowanie jednostek organizacyjnych gminy. Dodatkowo, system wdrażania i zarządzania Strategią powinien obejmować nie tylko organy statutowe, ale także jednostki społeczne funkcjonujące na terenie gminy. Zaangażowanie w realizację niniejszego dokumentu wszystkich kluczowych interesariuszy decydować będzie o jego sukcesie i przyszłym stopniu osiągnięcia przyjętych celów strategicznych.

Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że we wdrażanie strategii będą zaangażowane również:

- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jabłonowie Pomorskim,



- Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Jabłonowie Pomorskim,
- Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonowie Pomorskim,
- Zespół Obsługi Szkół i Przedszkoli w Jabłonowie Pomorskim,
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Jabłonowie Pomorskim,
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Jabłonowie Pomorskim,
- Placówki edukacyjne zlokalizowane na terenie gminy,
- Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy,
- Lokalni przedsiębiorcy itp.

Institucjami partnerskimi, zarządzającymi określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, będą m.in.:

- Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego wraz z instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 oraz wybranych działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jako instytucja zaangażowana we wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020;
- Instytucje otoczenia biznesu (np. Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego, inkubatory przedsiębiorczości itp.);
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (jako instytucja pośrednicząca w wydatkowaniu środków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020);
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Inne.

## 6.2 Monitoring i ewaluacja - wskaźniki

Dla efektywnej realizacji zapisów strategii niezbędne jest stworzenie systemu stałej kontroli i monitoringu realizacji jego ustaleń. Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od wszystkich realizatorów projektów w ramach strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami strategii.

Monitoring umożliwi modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych. Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w otoczeniu gminy, jak i wewnątrz niej, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiąganie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności władz Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji strategii.

Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji strategii. Głównym zadaniem jest dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio ze strategią, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze publiczne.

Główne cele zastosowania ewaluacji:

- identyfikacja słabych i mocnych stron,
- oszacowanie możliwości i ograniczeń,
- usprawnienie zarządzania,
- wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działań,
- poprawa błędów,
- wsparcie alokacji zasobów finansowych,
- ulepszenie procesu decyzyjnego.

Ewaluacja strategii może być dokonywana w trakcie prac nad sprawozdaniem z wdrażania. Wnioski z ewaluacji i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji strategii.

Na potrzeby oceny stopnia wdrażania strategii opracowano zestaw wskaźników przyporządkowanych do poszczególnych celów operacyjnych. Poniżej przedstawiono ich wykaz.

**Tabela 30. Wskaźniki monitorowania**

<b>Cel strategiczny I. Rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnego rolnictwa</b>	
Cel operacyjny I.1. Rozwój przedsiębiorczości i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie,</li> <li>• Liczba zorganizowanych szkoleń/warsztatów/kursów zawodowych</li> <li>• Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia</li> <li>• Liczba osób objętych programami aktywizacji zawodowej</li> </ul>
Cel operacyjny I.2. Podniesienie efektywności sektora rolnego i rolno-spożywczego	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba grup i organizacji producentów rolnych i spożywczych</li> <li>• Liczba funkcjonujących zakładów przetwórstwa rolnego i spożywczego</li> <li>• Liczba szkoleń dla rolników</li> <li>• Liczba osób uczestniczących w szkoleniach</li> </ul>
Cel operacyjny I.3. Pozyskanie inwestorów	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Powierzchnia terenów przygotowanych pod inwestycje</li> <li>• Liczba ofert inwestycyjnych</li> <li>• Liczba udzielonych ulg inwestycyjnych</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba nowo utworzonych przedsiębiorstw</li> </ul>
Cel operacyjny I.4. Rozwój turystyki i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba gospodarstw agroturystycznych</li> <li>• Długość wybudowanych ścieżek rowerowych</li> <li>• Powierzchnia zagospodarowanych turystyczne jezior</li> </ul>
<b>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</b>	
Cel operacyjny II.1. Rozwój i poprawa stanu infrastruktury technicznej	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Długość wybudowanych/przebudowanych dróg gminnych</li> <li>• Długość wybudowanych ścieżek rowerowych</li> <li>• Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków</li> <li>• Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej</li> <li>• Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków</li> <li>• Liczba wybudowanych/przebudowanych/zmodernizowanych budynków użyteczności publicznej</li> <li>• Długość wybudowanych/przebudowanych chodników;</li> <li>• Liczba wybudowanych/przebudowanych miejsc parkingowych</li> <li>• Długość sieci światłowodowej,</li> </ul>
Cel operacyjny II.2. Ograniczenie zanieczyszczenia środowiska	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba budynków użyteczności publicznych poddanych termomodernizacji</li> <li>• Moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych</li> <li>• Liczba punktów oświetleniowych energooszczędnych</li> <li>• Liczba przeprowadzonych kampanii edukacyjnych/zorganizowanych imprez</li> </ul>
Cel operacyjny II.3. Uporządkowanie gospodarki przestrzennej	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego</li> <li>• Powierzchnia gminy objęta planami zagospodarowania przestrzennego</li> </ul>
<b>Cel strategiczny III. Poprawa warunków życia mieszkańców</b>	
Cel operacyjny III.1. Rozwój i dostosowanie infrastruktury publicznej, w szczególności na cele opiekuńcze, edukacyjne i sportowe	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba instytucji kultury objętych wsparciem</li> <li>• Liczba przebudowanych/doposażonych obiektów użyteczności publicznej</li> <li>• Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej</li> </ul>
Cel operacyjny III.2. Zwiększenie aktywności społeczno-gospodarczej i wzrost integracji mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba osób objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie</li> <li>• Liczba zrealizowanych programów aktywności lokalnej</li> <li>• Liczba osób objętych programami aktywności lokalnej</li> </ul>
Cel operacyjny III.2. Poszerzenie oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba zorganizowanych bezpłatnych imprez kulturalnych i rekreacyjnych</li> <li>• Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów sportowych</li> <li>• Liczba zorganizowanych form amatorskiego ruchu artystycznego</li> </ul>

## 7. Spis tabel, wykresów i map

Tabela 1. Zmiana liczby ludności na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. ....	7
Tabela 2. Udział ludności wg grup ekonomicznych – stan na 31.12. ....	9
Tabela 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego – stan na 31.12.2013 r. ....	9
Tabela 4. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych.....	11
Tabela 5. Charakterystyka opieki zdrowotnej. ....	15
Tabela 6. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej. – stan na 31.12.16	
Tabela 7. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej. ....	17
Tabela 8. Rodzinna piecza zastępcza i placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży w 2014 r. ....	17
Tabela 9. Charakterystyka edukacji przedszkolnej – stan na 31.12.2013 r. ....	18
Tabela 10. Instytucje kulturalne gminy w latach 2009-2013 – stan na 31.12.....	20
Tabela 11. Zestawienie zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. ....	22
Tabela 12. Wykaz dróg na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie .....	26
Tabela 13. Wykaz dróg gminnych przeznaczonych do remontu.....	27
Tabela 14. Charakterystyka gospodarki wodno-kanalizacyjnej - stan na 31.12.....	29
Tabela 15. Dochody i wydatki budżetu na Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie przestrzeni lat 2009-2013 w PLN.....	34
Tabela 16. Mocne strony Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. ....	40
Tabela 17. Słabe strony Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.....	40
Tabela 18. Analiza SWOT – sfera infrastrukturalna i środowiskowa.....	52
Tabela 19. Analiza SWOT – sfera gospodarcza.....	53
Tabela 20. Analiza SWOT – sfera społeczna .....	53
Tabela 21. Tabela. Analiza celów operacyjnych, kierunków działania i wyznaczonych w ich ramach przedsięwzięć. ....	57
Tabela 22. Zakres komplementarności. ....	65
Tabela 23. Zakres komplementarności. ....	66
Tabela 24. Zakres komplementarności. ....	67
Tabela 25. Zakres komplementarności. ....	67
Tabela 26. Zakres komplementarności. ....	68
Tabela 27. Zakres komplementarności. ....	68
Tabela 28. Zakres komplementarności. ....	69
Tabela 29. Zakres komplementarności. ....	70
Tabela 30. Wskaźniki monitorowania .....	73
Wykres 1. Liczba ludności w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie w latach 2004-2013. ....	7
Wykres 2. Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny.....	10
Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarczych wg wielkości przedsiębiorstwa – stan na 31.12. ....	13
Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD – stan na 31.12.2013 r.....	13
Wykres 5. Liczba osób bezrobotnych – stan na 31.12. ....	14
Wykres 6. Liczba dzieci objęta wychowaniem przedszkolnym – stan na 31.12.2013 r. ....	19
Wykres 7. Struktura wiekowa respondentów.....	35
Wykres 7. Struktura respondentów wg wykształcenia. ....	36
Wykres 7. Struktura zatrudnienia respondentów.....	36
Wykres 10. Ocena stanu infrastruktury technicznej. ....	37

Wykres 11. Ocena stanu powiązań komunikacyjnych .....	38
Wykres 11. Ocena stanu infrastruktury społecznej oraz dostępności i jakości usług społecznych.....	38
Wykres 13. Ocena sytuacji gospodarczej i rynku pracy.....	39
Mapa 1. Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie na tle powiatu brodnickiego.....	5
Mapa 2. Mapa Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.....	6

## UZASADNIENIE

„Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025” stanowi załącznik do niniejszej uchwały i jest dokumentem planistycznym gminy, określający główne obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w kompetencjach realizowanych przez władze gminy. Obowiązująca dotychczas Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025 wymaga zmian.

W związku z aktualizacją i rozszerzeniem listy celów operacyjnych, kierunków działania oraz ujednoczeniem nazw i terminów przedsięwzięć, koniecznym było podjęcie prac nad zmianą treści Strategii. „Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2015-2025” uwzględnia również aktualnie realizowane przedsięwzięcia inwestycyjne.

Podjęcie uchwały jest uzasadnione.